

การจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

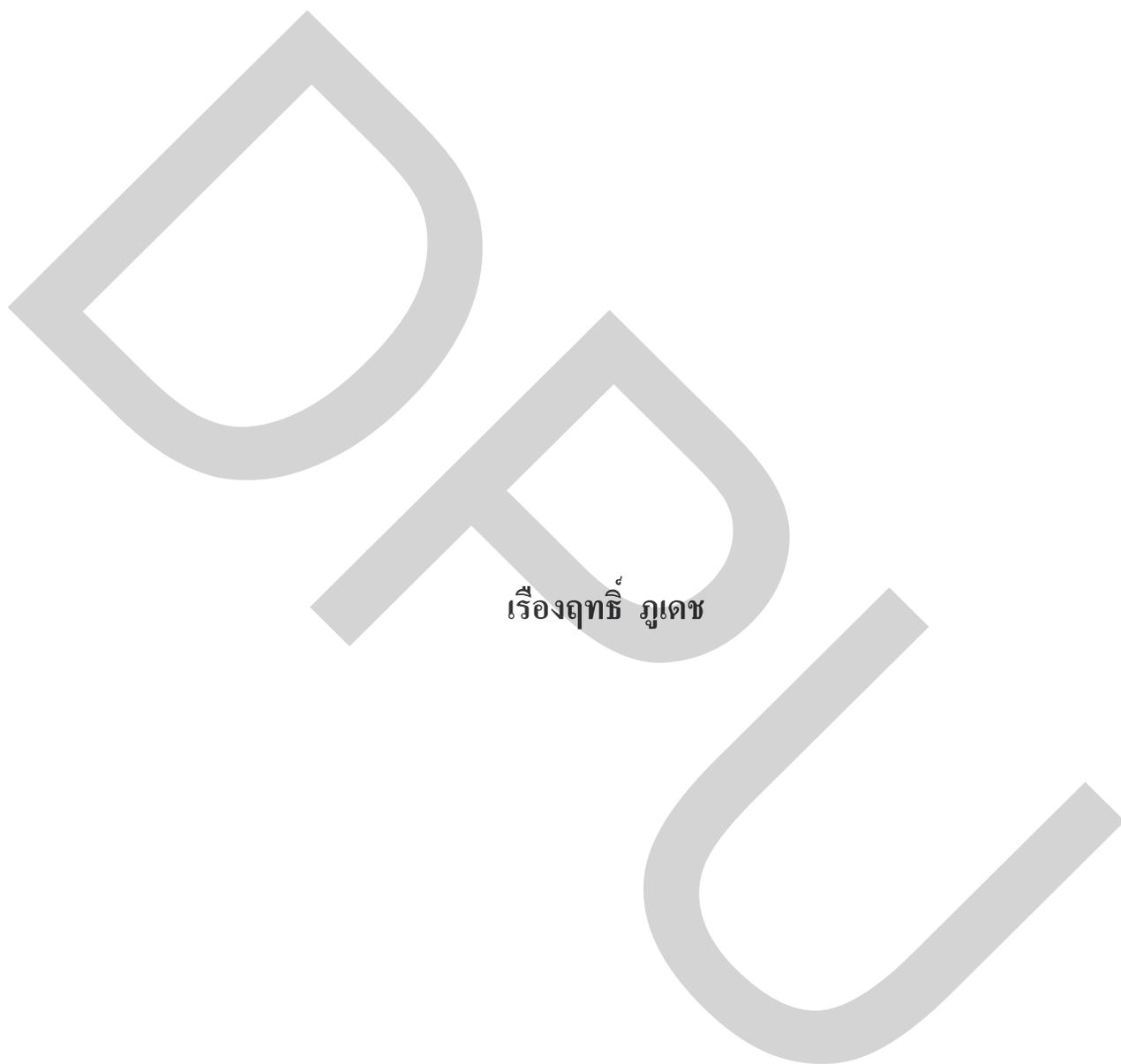
THE MANAGEMENT OF EXTERNAL ASSESSMENT UNITS AT
THE BASIC EDUCATION LEVEL
IN BANGKOK METROPOLIS AND VICINITIES

เรืองฤทธิ์ ภูเดช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2553

การจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

เรื่องสุทธิ ภูเดช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

**THE MANAGEMENT OF EXTERNAL ASSESSMENT UNITS AT THE
BASIC EDUCATION LEVEL
IN BANGKOK METROPOLIS AND VICINITIES**

Ruangrit Phudet

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of education
Department of Education Management
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2010

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากความกรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร. วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดจนให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา รองศาสตราจารย์ ดร.เกล้า ทองขาว ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ฐิตาภา สุนาลัย ดร.สุนทรี ศาสตราสาร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์โชติ เข้มแสง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์อันมีค่าให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตแห่งนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.ศานี สุวรรณพัฒน์ ดร.จันทรัตน์ ภคมาศ คุณกฤษ บุญ-หลง ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณผู้บริหารหน่วยประเมิน ผู้ประเมินอภิमानภายใน ผู้ประเมินอภิमानภายนอก ตลอดจน ผู้ประเมินภายนอก การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของหน่วยประเมินในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัว อาจารย์อัมพิกา ภูเดช ภรรยาที่รัก น้องดิ่ง น.ส.ธราทิพย์ ภูเดช บุตรสาว ที่สละเวลาช่วยเก็บข้อมูล และน้องๆในสาขาทุกคนที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัย มีความอดทน มีความมานะพากเพียรจนประสบความสำเร็จ

อนึ่งหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สนใจ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบุพการี ครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด

เรืองฤทธิ์ ภูเดช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 กรอบแนวคิด.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6 นิยามศัพท์.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาของไทย.....	10
2.2 การประเมินคุณภาพภายนอก.....	17
2.3 หน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	25
2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	39
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
3.3 ขั้นตอนการวิจัย.....	42
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	42
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการศึกษา.....	45
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่ม.....	45
4.2 ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	59
4.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	70
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	73
5.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	77
5.3 อภิปรายผล.....	78
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประเมินอภิมาน.....	85
ภาคผนวก ข แบบสอบถามผู้ประเมินภายนอก.....	89
ภาคผนวก ค แบบบันทึกการอภิปรายกลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ.....	98
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม.....	101
ประวัติผู้เขียน.....	105

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด สังกัดหน่วย ประเมิน ประเภท ที่ตั้งของหน่วยประเมิน และตำแหน่ง.....	45
4.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	49
4.3 สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด สังกัดประเภท ที่ตั้งของหน่วยประเมิน และตำแหน่ง.....	53
4.4 ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	57
4.5 หน่วยประเมินและผู้ประเมินที่ใช้ในการศึกษา.....	59
4.6 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา สูงสุด สังกัด ประเภท ที่ตั้งของหน่วยประเมิน และตำแหน่ง.....	60
4.7 สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.....	61
4.8 องค์ประกอบย่อยของทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผนของ หน่วยประเมินภายนอก ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยเห็นว่าทิศทาง แผนการดำเนินการและการประเมินแผน.....	62
4.9 สภาพการบริหารและจัดการ.....	66
4.10 สภาพการเงินและงบประมาณ.....	68
4.11 สภาพระบบและกลไกการประกันคุณภาพ.....	69
4.12 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	71

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1.1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

6

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ชื่อผู้เขียน	เรืองฤทธิ์ ภูเดช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อเสนอในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยผู้บริหารหน่วยประเมิน ผู้ประเมินภายนอกการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 157 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.9747 และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการของหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำหนดทิศทาง และวิธีปฏิบัติเชิงรุก การนำหน่วยประเมินให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา การใส่ใจข้อตกลงของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน(สมศ.) และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลัก การบริหารจัดการ ข้อมูลสารสนเทศ และความรู้อย่างเป็นระบบอยู่ในสภาพพร้อมใช้ การพัฒนาหน่วยประเมิน ผู้ประเมิน และบุคลากร เพื่อเพิ่มคุณภาพการทำงาน การบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ มีประกันคุณภาพภายในของหน่วยประเมินภายนอกตามเกณฑ์ของ สมศ.

การศึกษาการปฏิบัติงานปัจจุบันของหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าหน่วยประเมินภายนอกมีระบบและแนวทางในการจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการในการนำหน่วยประเมินภายนอกให้เกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาปฏิบัติตามเงื่อนไขของ สมศ. และใส่ใจความคาดหวังของสถานศึกษา แต่ผลลัพธ์ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวังมีแผนปฏิบัติเป็นระบบและกระบวนการสรรหาคัดเลือกบุคลากร กระจายความรับผิดชอบ ติดตามการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของสถานศึกษาหลังการประเมินจากรายงานข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะจากผู้บริหารและผู้ชำนาญการของหน่วยประเมิน
คุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ปัญหาอุปสรรคพบว่า การกำหนดทิศทางและแผนไม่แน่นอน เพราะการได้งานจาก
โครงการจัดจ้างของ สมศ. ไม่แน่นอน การกำหนดทิศทางไม่เป็นอิสระขึ้นอยู่กับ สมศ. เป็นผู้
กำหนด หน่วยประเมินวางแผนพัฒนาคุณภาพได้ยาก สถานศึกษาบางแห่งไม่ส่งรายงานประกัน
คุณภาพภายในให้ศึกษาล่วงหน้า ผู้ประเมินวางแผนก่อนทำการประเมินสถานศึกษาไม่ได้
สถานศึกษาบางแห่งไม่ได้ทำประกันคุณภาพภายในของตนเองอย่างแท้จริง การประเมินภายนอก
ตามสภาพจริงจึงไม่ใช่เป็นการยืนยันข้อมูลจากการประเมินตนเอง ผู้ประเมินบางกลุ่มส่งงานไม่
ทันกำหนดทำให้หน่วยถูกปรับตามสัญญาจัดจ้าง การสอบต่ออายุบัตรยากสอบผ่านจำนวนน้อย
การบริหารจัดการมีปัญหาหลายได้จากการประเมินงวดที่ 2 ลำซ้ำ การประกันคุณภาพหน่วยประเมิน
ภายนอก มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดย สมศ. ฝ่ายเดียวไม่สอดคล้องกับการบริหารงานของหน่วย
ประเมิน ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ ขาดบุคลากรและกรรมการรับผิดชอบ ไม่มี
งบประมาณสนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน ขาดฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ.
ควรเปิดโอกาสให้หน่วยประเมินมีส่วนร่วมในการเสนอเกณฑ์ มาตรฐานของหน่วยประเมิน
ภายนอกมากขึ้น ผู้ประเมินควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการตรวจข้อมูล และหลักฐาน
การดำเนินงาน หน่วยประเมินต้องมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน มีระบบการสรรหาและ
คัดเลือกผู้ประเมิน มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ตามความเหมาะสม ชดเชยผู้
ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิ มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน
มีการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการ
ประกันคุณภาพภายใน

Thesis Title	The Management of External Assessment Units at The Basic Educational Level in Bangkok Metropolis and Vicinities
Author	Ruangrit Phudet
Thesis Advisor	Professor Dr. Wallapa Devahastin Na Ayudhya
Department	Education Management
Academic Year	2009

ABSTRACT

The purposes of this descriptive research were to study the state and the problems of management of external assessment units at the basic educational level in Bangkok Metropolis and vicinities and to study the suggestion for developing these units.

A stratified random sampling method was used to draw a sample of 157 administrators experts and assessors. A 6-points rating scale questionnaires with reliability coefficients of 0.9784 an interview form and focus group discussion form were developed by the researcher to collect the data. The data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research findings included that state and the problems of management of external assessment units at the basic educational level in Bangkok Metropolis and vicinities and the suggestion for developing these units operated all of 5 elements according to the organization management. They were 1) direction plan implementation and evaluation 2) the basic educational level school external assessment 3) administration and management 4) finance and budget and 5) quality assurance mechanism and system Administrators experts and assessors agreed that the overall of the implementation ranges and every elements were at good the level.

The problems of management of external assessment units were 1) direction plan implementation and evaluation: uncertainty of development plan and action plan of assessment units 2) the basic educational level school external assessment: assessors quality assessor development and assessor supervision 3) administration and management: discontinuous outsourcing' The Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public

Organization) (ONESQA) 4) finance and budget: income uncertainty 5) quality assurance mechanism and system: unconformity of ONESQA assessment units standard.

The suggestion for developing the assessment units were following 1) direction plan implementation and evaluation: assessment units should plan accord ONESQA policy and outsourcing project. So that ONESQA should not often change the policy. 2) the basic educational level school external assessment: assessment units should develop and control assessors quality e.g. code of conduct when out of rules for assessment etiquette assessor evaluation, So that ONESQA should improve some aspects e.g. decrease end time of outsourcing project. 3) administration and management: Assessors has a change to co-administration. ONESQA should guarantee continuously quality assessment unit outsourcing. 4) finance and budget: ONESQA should precipitate to pay the assessment money. 5) quality assurance mechanism and system: ONESQA gives an opportunity assessment units to develop assessment units standards.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จำเป็นที่สุดในการพัฒนาบุคคลและสังคม ฉะนั้นผู้เรียนทุกคนควรต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันทั้งประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษาขึ้น โดยการประกันคุณภาพภายนอกนั้นจะต้องผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งเป็นการประเมินการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกสถานศึกษา เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการที่สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยมีจุดประสงค์เพื่อวางแผน พัฒนา ปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาของตนเอง หลังจากนั้นจึงเปิดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. ซึ่งมีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งภายในประเทศอย่างน้อยหนึ่งครั้งใน 5 ปี ดำเนินการโดยพิจารณาและตรวจสอบจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ฉะนั้นการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกจึงควรสอดคล้องกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะต่างก็มุ่งสู่มาตรฐานหรือคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินรอบแรกได้สิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบันใน พ.ศ. 2550 กำลังอยู่ในช่วงของการประเมินรอบที่ 2 ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2553

การประเมินคุณภาพการศึกษาในต่างประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษ และนิวซีแลนด์ นั้นมีระบบประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาที่เป็นระบบสมบูรณ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์การประเมินมีคุณภาพในระดับสูง และมีการประเมินหน่วยประเมินอย่างเป็นระบบและเป็นทางการ ในประเทศอังกฤษมีหน่วยประเมินที่รับงานประเมินในรูปบริษัทเช่นเดียวกับหน่วยประเมินในประเทศไทย ส่วนประเทศอื่นๆ เช่น นิวซีแลนด์ เขตการปกครองพิเศษฮ่องกง และสิงคโปร์นั้นถึงแม้ว่าหน่วยประเมินภายนอกจะอยู่ในสังกัดของระบบราชการ แต่ก็มีกระบวนการปฏิบัติงานและรับรองการประเมินคล้ายคลึงกับบริษัทประเมิน รวมถึงมีการประเมินหน่วย

ประเมินด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในระดับต่างๆ กัน กล่าวคือ ในประเทศสิงคโปร์จะใช้ระบบรางวัลคุณภาพสากล ประเทศอังกฤษใช้ระบบการประเมินหน่วยประเมินแบบ ISO ส่วนในประเทศนิวซีแลนด์ และเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง จะใช้แบบการสร้างมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อประกันคุณภาพหน่วยประเมินให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

การประเมินคุณภาพภายนอกของประเทศอังกฤษนั้นเกิดขึ้นจากสภาวะสิ่งแวดล้อมและความต้องการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2535 จึงได้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาของประเทศอังกฤษขึ้น เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยกำหนดให้โรงเรียนที่ได้รับหลักฐานการประเมินและการจัดทำรายงาน รวมถึงคำร้องเรียนและการจัดการคำร้องเรียน และมาตรฐานการประกันคุณภาพ ส่วนที่สอง คือ การบริหารจัดการทรัพยากรของหน่วยประเมิน ประกอบด้วย แผนการจัดการบุคลากรที่อายุจะเกินเกณฑ์และจะต้องออกจากตำแหน่ง แผนการจัดการงบประมาณ รวมถึงแผนการจัดการแก้ปัญหาการประเมินในรายวิชาที่ขาดแคลนผู้ประเมิน และแผนการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินในสังกัด หลังจากนั้นสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (Office for Standards in Education) หรือ Ofsted จะประกาศรายชื่อ หน่วยประเมินและโรงเรียนที่จะรับการประเมินล่วงหน้าเป็นเวลา 2 ปี

การประเมินคุณภาพภายนอกในประเทศนิวซีแลนด์ เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2531 หลังจากที่มีการเริ่มปฏิรูปการศึกษาด้วยการออกกฎหมายต่างๆ เช่น การกระจายอำนาจ การปรับปรุงการเรียนการสอน รวมถึงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น โดยในส่วนของ การประกันคุณภาพการศึกษานั้นได้มีการวางระบบงาน โดยแบ่งภารกิจแยกออกจากกัน โดยให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นความรับผิดชอบของต่างกระทรวงกัน แต่ทั้งสองกระทรวงจะประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีหน้าที่รายงานตรงต่อรัฐสภา ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ สำนักงานประเมินคุณภาพการศึกษา (Education Review Office) หรือ ERO ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้สำนักงานนี้เป็นองค์กรที่มีฐานะเทียบเท่ากับกรมสังกัดอยู่ในกระทรวงที่ดูแลการประเมินแยกต่างหากจากระทรวงศึกษาธิการ ส่วนบทบาทและหน้าที่ของ ERO นั้นจะเป็นทั้งหน่วยบริการกลางและเป็นหน่วยประเมินในเวลาเดียวกัน ทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด และดำเนินงานในด้านต่างๆ ดังนี้ ประเมินคุณภาพของโรงเรียนที่สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นรายงานผลการประเมินต่อกระทรวงต้นสังกัด กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานอื่นที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการวางแผน

หรือวางนโยบายด้านการศึกษา และความจำเป็นต่อชุมชน รวมถึงการจัดหา ฝึกอบรม และพัฒนา ผู้ประเมินภายนอก

ผู้ประเมินภายนอกของนิวซีแลนด์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรของ ERO จึงมีฐานะ เป็นพนักงานของรัฐ แต่ในการประเมินบางครั้งจะมีการเชิญผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนที่ได้รับการ พิจารณาแล้วว่ามีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้าร่วมในการปฏิบัติงาน ด้านคุณสมบัติของผู้ที่จะ สมัครเข้าทำงานในหน้าที่ผู้ประเมินนั้นทาง ERO ได้มีการกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นไว้หลาย ประการ เช่น จะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องหลักสูตรและการจัดการสอนที่มีประสิทธิภาพ การ ประเมินคุณภาพการศึกษา ความต้องการและความคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาของชนเผ่าต่างๆ รวมถึงการใช้เครื่องมือสารสนเทศอันทันสมัย และต้องมีความชำนาญและประสบการณ์จากการ เป็นผู้บริหารระดับกลางหรือระดับสูง มีความสามารถในเชิงวิเคราะห์ มีสามัญสำนึก สามารถใช้ วิจารณญาณในการตัดสินใจ และมีความเป็นกัลยาณมิตรสูง การประเมินคุณภาพภายนอกของ ERO นั้นจะต้องให้มีความสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งผู้ประเมินจะมีคู่มือการประเมินและตัวบ่งชี้ ที่สร้างขึ้นจากนโยบายและจุดเน้นของรัฐบาลและจากผลงานวิจัยต่างๆ โดยมีขอบข่ายการประเมิน ใน 4 ด้านหลัก คือ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความตั้งใจของผู้เรียน รวมถึงความรู้ ทักษะและ ค่านิยมที่โรงเรียนสร้างขึ้นในตัวนักเรียน และการบริหารจัดการของโรงเรียน

การพัฒนาหน่วยประเมินของต่างประเทศนั้นมีการปฏิบัติในหลายลักษณะ เช่น ใน ประเทศอังกฤษนั้น Ofsted จะควบคุมดูแลให้หน่วยประเมินปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพ โดยการ พิจารณาจากคุณภาพของรายการประเมินคุณภาพภายนอก และคำร้องเรียนจากโรงเรียนที่ได้รับการ ประเมินคุณภาพภายนอกจากหน่วยประเมิน ส่วนหน่วยประเมินเองก็จะต้องมีกระบวนการ ประกันคุณภาพของตนเองด้วย ซึ่งจะส่งผลให้หน่วยประเมินต้องมีการตรวจสอบการทำงานของ คณะผู้ประเมินเป็นของตนเอง และจะต้องมีระบบการรับข้อมูลย้อนกลับจากโรงเรียน นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้หน่วยประเมินเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัด โครงการฝึกอบรมให้แก่ ผู้ประเมินของ Ofsted ด้วย ดังนั้นการพัฒนาหน่วยประเมินจึงเป็นเสมือนกับพัฒนาผู้ประเมินไป ด้วยในเวลาเดียวกัน เพราะผู้ประเมินจะมีแรงจูงใจในการทำงานให้มีคุณภาพเนื่องจากการเลื่อน ระดับหรือตำแหน่งงานให้สูงขึ้น เช่น เลื่อนจากผู้ประเมินเป็นหัวหน้าผู้ประเมินเป็นต้น ส่วนใน ประเทศนิวซีแลนด์นั้น การพัฒนาหน่วยประเมินและการพัฒนาผู้ประเมินทาง ERO ได้ดำเนินการ โดยวิธีการต่างๆ ในฐานะที่เป็นองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เพื่อ เป็นหลักประกันว่าหน่วยงานมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะทำหน้าที่และยังต้องมีกระบวนการที่ดีที่จะ ดำรงรักษาสภาพความสามารถได้ ผ่านทางนโยบายและการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอต่อรัฐสภาทุกปี มีการประกันคุณภาพและมาตรฐาน

คุณภาพการทำงานทุกกิจกรรม ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร การตรวจสอบภายใน และการควบคุมคุณภาพขององค์กร นอกจากนี้ ERO ยังได้จัดให้มีกระบวนการในการพัฒนาผู้ประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติหน้าที่ การฝึกงานร่วมกับผู้ประเมินที่มีผู้ชำนาญการร่วมอยู่ด้วย รวมถึงการส่งไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินอย่างต่อเนื่อง

สำหรับประเทศไทยยังไม่มี การประเมินหน่วยประเมินอย่างเป็นทางการ แต่มีการพัฒนาหน่วยประเมิน โดยกำหนดจำนวนผู้ประเมินขั้นต่ำเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยประเมินในระดับหนึ่ง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2548) เนื่องจากการประกันคุณภาพเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย จึงทำให้มีลักษณะของการประเมินเพื่อให้ได้ชื่อว่ามี การประเมินไม่ใช่การประเมินเพื่อการพัฒนา รวมถึงคุณภาพและมาตรฐานของแต่ละหน่วยประเมินนั้นยังแตกต่างกันมาก ส่วนผู้ประเมินนั้นเริ่มพัฒนาโดยการฝึกอบรมก่อนออกเป็นผู้ประเมิน ในระหว่างการทำงานหน่วยประเมินจะจัดฝึกอบรมหรือส่งไปอบรมตามความพร้อมของหน่วย และทาง สมศ. จะจัดฝึกอบรมเป็นระยะในเรื่องที่จำเป็นต่อการประเมินโรงเรียน ซึ่งจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรกนั้น ส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา เนื่องจากกระบวนการประเมินภายนอกดังกล่าว รวมทั้งในส่วนของผู้ประเมินภายนอกที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ทั้งในเรื่องความรู้ ความสามารถ และจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประเมินภายนอกที่เข้าไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษา โดยเฉพาะการตอบข้อซักถาม และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงตนเองของสถานศึกษายังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ข้อมูลของ สมศ. ณ วันที่ 5 กรกฎาคม 2547 พบว่า มีผู้ประเมินประเภทนิติบุคคลทั้งสิ้น 1,648 คน จากหน่วยประเมินภายนอก 125 หน่วยประเมิน (อ้างถึงใน ทองอยู่ แก้วไทรสะและคณะ, 2548) และปรากฏว่าหน่วยประเมินภายนอกที่มีผู้ประเมินซึ่งผ่านการประเมินน้อยมาก ซึ่งจะมีผลกระทบไปสู่ปัญหาการบริหารรายได้ของหน่วยประเมิน และหากมองในแง่การบริหารจัดการแล้วหน่วยประเมินภายนอกดังกล่าวนี้ ไม่น่าจะมีศักยภาพเพียงพอในการทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกแต่ละครั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายงานผลการประเมิน ในส่วนของผู้ประเมินภายนอก ถึงแม้จะเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมการประเมินภายนอกมาแล้ว และมีคุณสมบัติเบื้องต้นตามที่ สมศ. กำหนดแล้ว ส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถประเมินได้ถูกต้อง เช่น ทำบันทึกภาคสนาม และทำรายงานอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ของ สมศ. ได้ เพราะผลการประเมินในแต่ละมาตรฐาน รวมถึงข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามทั้งการประเมินอิงเกณฑ์ และอิงสถานศึกษานั้นต้องมีที่มาของผลการประเมิน/หลักฐานที่ชัดเจน เป็นเหตุเป็นผล และเป็นรูปธรรมที่สามารถนำมาอ้างอิงได้

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ที่กำลังดำเนินการอยู่ขณะนี้ นับว่ามีความเข้มข้น และมีมาตรฐานมากขึ้นกว่าการประเมินรอบแรกที่ผ่านมาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งหน่วยประเมิน ผู้ประเมินภายนอก ตลอดจนตัวชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนไปอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยประเมินที่รับผิดชอบในการจัดการประเมินคุณภาพสถานศึกษานั้น นับเป็นองค์กรที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ปัจจุบันหน่วยประเมินโดยการทำงานของผู้ประเมินภายนอกซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของ สมศ. ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทั้งด้านคุณภาพหน่วยประเมิน ด้านคุณภาพ ผู้ประเมิน และ ด้านแผนการดำเนินงานอยู่หลายประการ หากสามารถแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหน่วยประเมินดังกล่าวได้ ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินการจัดประเมินคุณภาพสถานศึกษาของประเทศไทยประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายดังนั้น หน่วยประเมินภายนอกจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการจัดการหน่วยประเมินให้มีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์ ก้าวหน้าเพื่อพัฒนาผู้ประเมินที่อยู่ในสังกัดให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ของ สมศ. โดยเร็ว เพราะหากปล่อยให้เป็นปัญหาต่อไปจะเป็นการลดความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือของหน่วยประเมินภายนอก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการหน่วยประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยประเมินแต่ละแห่งที่จะได้แนวทาง การจัดการเพื่อทำให้หน่วยประเมินทำหน้าที่ได้ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยประเมิน ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานหน่วยประเมินภายนอก ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขและพัฒนาหน่วยประเมินให้มีความก้าวหน้า สามารถทำหน้าที่ประเมินคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

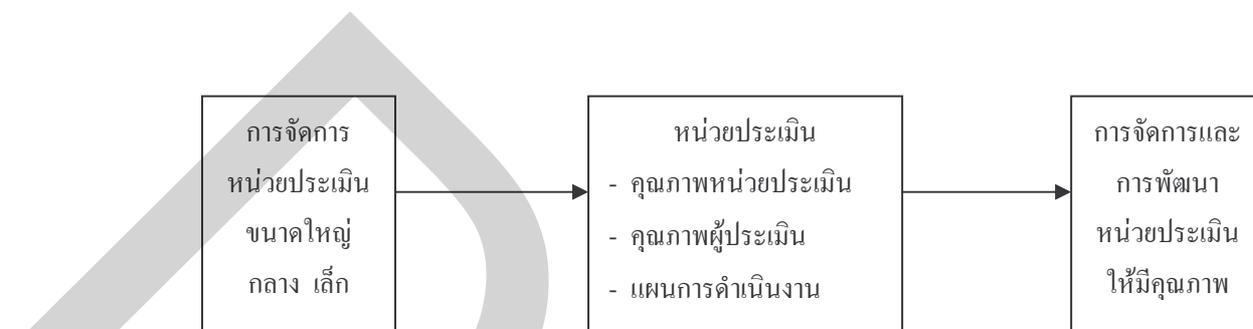
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1.2.1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการของหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2.2 ศึกษาข้อเสนอในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในขอบเขต ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่จะศึกษาเป็นการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลใน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะผู้บริหาร และผู้ประเมินในหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับงานการประเมินจาก สมศ. ในรอบที่ 2 ระหว่างปีการศึกษา พ.ศ. 2549 – 2553 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึงผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยคาดว่าจะได้ประโยชน์ ดังนี้

1.5.1 ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการวางแผนการพัฒนาหน่วยประเมิน ให้มีคุณภาพในการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของ สมศ. และ โรงเรียน

1.5.2 ได้ทราบจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนาสำหรับปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

1.5.3 ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกสถานศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.6 นิยามศัพท์

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหลักการ และแนวการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยมีการเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีความสามารถ (คนเก่ง) และมีความสุข มี การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการบริหารจัดการ รวมทั้งการทำงานที่เน้น คุณภาพ เป็นการทำงานที่เป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้

หน่วยประเมินภายนอก หมายถึง หน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลหรือบุคคลที่รวมตัวกัน เป็นคณะบุคคล ที่ได้ขึ้นทะเบียนและได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพ ภายนอก ซึ่งในงานวิจัยนี้ครอบคลุมหน่วยประเมินภายนอกประเภทนิติบุคคล ในกรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น

การจัดการหน่วยประเมินภายนอก หมายถึง การบริหารหน่วยประเมินการศึกษา เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ เป็นขั้นเป็นตอนที่ชัดเจน เกิดประสิทธิภาพตรงตาม จุดประสงค์ที่วางเอาไว้ ในที่นี้หมายถึงการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน

ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน หมายถึง การดำเนินการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น การจัดการระบบบริหาร การแสดงหลักฐานแสดงความมั่นคงของ หน่วยประเมิน การพัฒนาผู้ประเมิน ตลอดจนการปฏิบัติตามสัญญา และคุณภาพของรายงาน เป็นต้น เพื่อให้ตรงตามความมุ่งหมายของระบบการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ของ สมศ.

ด้านคุณภาพผู้ประเมิน หมายถึง การพัฒนาคุณสมบัติด้านต่างๆ ของผู้ประเมิน ทั้ง ด้านความพร้อม ความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ของผู้ประเมินในทีมประเมิน รวมถึง ผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินที่เสนอแต่ละคนเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์และมาตรฐานของ สมศ.

ด้านแผนการดำเนินงาน หมายถึง กระบวนการจัดทำแผนการประเมินสถานศึกษาของ หน่วยประเมินภายนอก ทั้งก่อนการตรวจเยี่ยม ระหว่างการตรวจเยี่ยม และหลังการตรวจเยี่ยม รวมทั้งแผนสำรองในการแก้ไขปัญหาการประเมิน โดยในแต่ละขั้นตอนมีการระบุเทคนิค กลยุทธ์ และวิธีการดำเนินการ รวมทั้งเครื่องมือในการดำเนินการประเมินอย่างชัดเจนตามเกณฑ์ของ สมศ.

หน่วยประเมินที่เป็นบริษัท หมายถึง หน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและ ได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกในเขตกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล ซึ่งในงานวิจัยนี้ครอบคลุมหน่วยประเมินภายนอกประเภทนิติบุคคลเท่านั้น

หน่วยประเมินที่เป็นกลุ่มบุคคล หมายถึง บุคคลที่รวมตัวกันเป็นคณะบุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งในงานวิจัยนี้ครอบคลุมหน่วยประเมินภายนอกประเภทนิติบุคคลเท่านั้น

หน่วยประเมินขนาดใหญ่ หมายถึง หน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผู้ประเมินภายนอกตั้งแต่ 201 คนขึ้นไป

หน่วยประเมินขนาดกลาง หมายถึง หน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผู้ประเมินภายนอกตั้งแต่ 101 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 200 คน

หน่วยประเมินขนาดเล็ก หมายถึง หน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผู้ประเมินภายนอกตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 100 คน

การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะกระทำโดย สมศ. หรือหน่วยประเมินภายนอก เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพดียิ่งขึ้น

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ปริมณฑล หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ติดกับเขตรอบนอกของกรุงเทพมหานคร ในการวิจัยครั้งนี้ปริมณฑลประกอบด้วย จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผู้ประเมินภายนอก หมายถึง บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีประสบการณ์ด้านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ทำหน้าที่ตรวจรายงานการประเมินของผู้ประเมินประจำหน่วยประเมินภายนอก ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาของไทย

2.1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2.1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

2.2 การประเมินคุณภาพภายนอก

2.2.1 หลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2.3 รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2.4 แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2.5 ผู้ประเมินภายนอก

2.2.6 วิธีการประเมินภายนอกสถานศึกษา

2.2.7 การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553)

2.3 หน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.1 ภารกิจของหน่วยประเมินภายนอก

2.3.2 คุณสมบัติของผู้เสนอรับงานประเมิน

2.3.3 ขั้นตอนการรับงานและทำสัญญาการประเมิน

2.3.4 เกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน ดำเนินการประเมินสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง ครั้งที่ 1/2550

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ผลงานวิจัยภายในประเทศ

2.4.2 ผลงานวิจัยต่างประเทศ

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาของไทย

การจัดการนั้นเป็นคำรวมที่ครอบคลุมการดำเนินการบางสิ่งบางอย่างโดยมีเป้าหมายที่มุ่งบรรลุอย่างชัดเจน มีการกำหนดรูปแบบกระบวนการ มีการจัดองค์การ มีการมอบหมาย ผู้รับผิดชอบชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ ผู้ดำเนินการ เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนด กระบวนการทั้งหมดนี้คือการจัดการ ซึ่งต้องกระทำอย่างเป็นระบบ มีแผน มีเป้าหมาย มีผู้รับผิดชอบ และมีเครื่องมือกลไกที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาก็คือกระบวนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยในกระบวนการจัดการศึกษานี้ มีบุคคลหลาย คนและหลายหน่วยงานเข้ามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว พรรคพวกเพื่อนฝูงญาติมิตร ชุมชน ประชาคม เอกชน สื่อมวลชน วัด โรงเรียน และที่สำคัญมากคือรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย สังคมที่มีขนาดใหญ่โตกว้างขวาง มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการประกอบอาชีพหลากหลาย เนื้อหาของศึกษายังต้องมีความหลากหลาย แต่ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาก็ต้องมุ่งธำรงรักษาเอกภาพร่วมกันของสังคมไว้ด้วย สารของ การศึกษาจึงต้องครอบคลุมทั้งเรื่องวิถีการดำรงชีวิต การประพฤติปฏิบัติตน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ประสบการณ์และความเป็นไปของสังคมในอดีต ปัจจุบัน และที่จะไปสู่ออนาคต รวมทั้งเรื่องความรู้ ความเข้าใจและเทคนิควิธีการประกอบอาชีพ

ในประเทศไทยการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการหรือในระบบ ส่วนใหญ่จัดขึ้นใน โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะด้านที่ตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ปลูกฝังทักษะ ความรู้ และค่านิยมแก่ ผู้เรียน แต่โรงเรียนหรือสถานศึกษาก็ไม่ใช่เป็นช่องทางเดียว ในโลกที่พัฒนาการด้านสื่อและ เทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาสามารถทำได้อย่างหลากหลาย เพื่อสอดคล้องกับ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะแต่ละกลุ่ม เช่น การศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษาใน ครัวเรือน การจัดการศึกษาโดยชุมชน การศึกษาทางไกลผ่านสื่อประเภทต่างๆ เป็นต้น การจัดการ การศึกษาในภาพรวมเป็นเรื่องที่สังคมและผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับต้องร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดขึ้นได้ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพ

2.1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัด การศึกษาไว้หลายประการ โดยกล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการ สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกัน คุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากร และการลงทุนเพื่อ

การศึกษา รวมทั้งเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งประเด็นที่กฎหมายระบุนี้ถือว่าครอบคลุมสาระเนื้อหาที่จำเป็นในการจัดการศึกษามากอยู่แล้ว และผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษามีภาระในการขยายความ หรือลงรายละเอียดภาคปฏิบัติเพื่อนำไปดำเนินการให้เกิดผล

ในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามความข้างต้น เป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงอยู่ที่คนไทย โดยทั่วไป ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีประโยชน์ มีความครบถ้วนทุกด้าน คือ

2.1.1.1 ทางกาย คือมีสุขภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรง หมายความว่าจัดการศึกษาต้องครอบคลุมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น ส่งเสริมการออกกำลังกาย ส่งเสริมกีฬา ส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขลักษณะ ปลอดภัยจากภาวะมลพิษ ปลอดภัยจากยาเสพติด และปลอดภัยจากภัยทั้งหลายที่อาจกระทบกระเทือนต่อสุขภาพอนามัยของผู้เรียน นอกเหนือจากหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแล้ว ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต้องคาดการณ์และเตรียมการป้องกันไว้ล่วงหน้าเพื่อผ่อนคลายหรือแก้ไขปัญหาได้ทันการณ์

2.1.1.2 ทางจิตใจ คือมีจิตใจที่อดทนเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตัวเอง สามารถอดทนอดกลั้นต่อแรงกดดันต่างๆ

2.1.1.3 ทางสติปัญญา คือการใช้ความคิดและเหตุผล

2.1.1.4 ความรู้ คือการมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมปัจจุบัน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านภาษา คณิตศาสตร์ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ภูมิปัญญาไทย ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2.1.1.5 คุณธรรมและจริยธรรม แสดงออกในรูปของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความละเอียดต่อการประพฤติตนในทางเสื่อมเสียหรือก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม

2.1.1.6 มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รักวัฒนธรรมไทย มีเอกลักษณ์ไทย มีมรรยาท และการวางตนในสังคม รู้จักประมาณตนเอง

2.1.1.7 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้ได้รับการศึกษาจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ประณีประนอม มีความเมตตากรุณา มีสัมพันธที่ดีต่อผู้อื่น และดำเนินบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะที่กล่าวข้างต้นอันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษานี้ เริ่มต้นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาซึ่งจะเป็นผู้ปลูกฝังถ่ายทอดอบรม หมายความว่า ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นตัวอย่างที่ดี คือรักษาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่ดีไว้เป็นแบบอย่าง คุณลักษณะที่ดีอันเป็นที่พึงประสงค์นี้ถือเป็นมาตรฐานหรือดัชนีชี้วัดครู ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยผู้นำชุมชน และประชาชนต้องช่วยกันส่งเสริมสนับสนุน ยกย่องและตั้งความคาดหวังให้แม่แบบสำหรับลูกหลานคนให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะดังกล่าว เพราะหากแม่แบบไม่ดี เยาวชนก็จะยึดถือเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติของพวกเขาตามไปด้วย

นอกจากนั้นยังได้กำหนดหลักการศึกษาไว้ และใช้หลักการดังกล่าวเป็นตัวกำหนดสาระเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการศึกษา โดยได้กำหนดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาต่อเนื่อง

1. การศึกษาตลอดชีวิต ถือว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน หลักการคือคนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน มิใช่เฉพาะชีวิตการทำงานเท่านั้น เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตน คนแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศโดยส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ เพราะสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และพัฒนาการทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมนั้นแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมิน ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักการนี้ถือว่าอนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนมิใช่ถูกจำกัดโดยตรงในการจัดการศึกษาดังนั้นจึงเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและช่วยดูแลการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

3. การพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้ทันกับความรู้ที่ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนานี้มีทั้งการค้นคิดสาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ การประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่ และการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ต้องถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญในการปรับปรุงตนเองให้ทันโลก และทันสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมเพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การรับความรู้มาถ่ายทอดโดยปราศจากดุลยพินิจจากก่อนความเสียหายโดยไม่คาดคิด จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ใหม่ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้กฎหมายยังได้ระบุหลักในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ด้วย ได้แก่ หลักเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ หมายความว่า การจัดการศึกษาจะเน้นนโยบาย หลักการ และเป้าประสงค์ร่วมกัน แต่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ดุลยพินิจเลือกเส้นทางและวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของตน และหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการบริหารที่ให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้เอง (School-based management) ตามหลักการนี้ จำเป็นต้องแยกภาระงานด้านนโยบายเกณฑ์และมาตรฐานออกจากรางงานด้านปฏิบัติหรืองานบริการ ทั้งนี้ หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เกณฑ์และมาตรฐาน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจให้หน่วยปฏิบัติดูแลและรับผิดชอบ การตัดสินใจด้วยตนเองโดยหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยปฏิบัติที่ได้รับมอบอำนาจสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ตามหลักการนี้ ในเมื่อหน่วยปฏิบัติได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการได้อย่างคล่องตัวพอควรแล้ว ก็จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้หน่วยปฏิบัติรับผิดชอบ เพราะการมอบอำนาจโดยไม่มีกติกาที่กำกับมอบให้ทำงานโดยไม่มีเป้าหมาย ซึ่งไม่สามารถประเมินได้ ในเมื่อรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทรัพยากรสนับสนุนแก่สถานศึกษา และหน่วยงานการศึกษา ซึ่งอาจเปรียบเสมือนการซื้อสินค้าหรือบริการ ก็ต้องมีสิทธิกำหนดคุณค่าและลักษณะของสิ่งที่ต้องการซื้อ โดยยึดเป้าหมายผลการจัดการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งหน่วยปฏิบัติเองก็ต้องวางระบบประกันคุณภาพเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อสินค้าและบริการของ

ตน จากนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยพิจารณาจากมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย อย่างน้อยผลการประเมินจะส่งเสริมให้ผู้จัดการศึกษาแต่ละระดับได้ตระหนักว่าผลการดำเนินการของตนเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาและเกณฑ์ชี้วัดของระบบประกันคุณภาพ และต้องหาทางปรับปรุงผลการจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานและรักษาระดับการประกันคุณภาพของตนให้คงได้ รวมทั้งยกระดับการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นด้วย

นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรการต่างๆ เช่น การกำหนดค่าให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรการอบรมมาตรฐานต่างๆ ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อรักษาคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ และกระตุ้นส่งเสริมให้พัฒนาปรับปรุงตลอดเวลา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ได้รับการศึกษาโดยตรง และการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนเป็นทรัพยากรจำเป็นแต่รัฐไม่สามารถจัดหาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ จึงถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในการจัดการศึกษาจะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ครูอาจเชิญผู้เฒ่าในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาช่วยสาธิตหรือสอนวิชาที่เกี่ยวข้องได้

รวมทั้งการมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

รูปแบบการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดนั้นแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษาในระบบเช่นนี้ หมายถึงการศึกษาที่จัดรูปแบบไว้แน่นอนเป็นเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

ส่วนใหญ่จัดในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น ซึ่งเรารู้จักคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว การศึกษาในระบบอาจจัดในชั้นเรียนหรือเป็นการศึกษาทางไกลก็ได้

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานอกระบบ ได้แก่ การศึกษานอกโรงเรียน การฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ การศึกษารูปแบบนี้มีความยืดหยุ่นสูง เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเรียนรู้สามารถเลือกเนื้อหาที่สนใจเป็นประโยชน์กับตนได้ และสามารถใช้เวลาที่ปลอดจากภารกิจงานอื่นศึกษาเล่าเรียนได้ จึงเรียกว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้รูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัยมีหลากหลาย เช่น การฟังบรรยายพิเศษ การศึกษาจากเอกสาร การเยี่ยมชม การชมการสาธิต การรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ การสืบค้นเนื้อหาสาระจากอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้น เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ร่วมกับชุมชนจัดแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครูควรเข้ามามีส่วนใกล้ชิดร่วมมือกับประชาชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ

ตามกฎหมายฉบับนี้ ประชาชนอาจจัดการศึกษาได้หลากหลาย เช่น ครอบครัวอาจจัดการศึกษาได้เอง คือพ่อแม่เป็นผู้สอนเอง หรือหลายครอบครัวอาจร่วมกันจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน ในทำนองเดียวกัน องค์กรประชาชนระดับต่าง ๆ ก็อาจจัดการศึกษาได้เอง เช่น สถานประกอบการที่มีพนักงานจำนวนมากอาจตั้งสถานศึกษาได้เอง หรือสถาบันศาสนาและสถาบันสังคมอื่นก็มีสิทธิจัดการศึกษาได้ ทั้งนี้ เพื่อประกันว่าประชาชนจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน รัฐก็ย่อมมีส่วนกำหนดกฎเกณฑ์ในการประเมินและเทียบโอนระดับการศึกษาของเยาวชน เพื่อให้สามารถเข้าศึกษาต่อได้โดยไม่เสียโอกาส

2.1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคลเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคม แต่อาจไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ยกเว้นอาชีพที่ได้รับการอบรมฝึกฝนมาจากครอบครัว หรือจากสภาพแวดล้อมวัยเยาว์ การศึกษาระดับนี้ถือเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่รัฐต้องดูแลจัดหาให้ หรือส่งเสริมให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประชาชนร่วมจัดให้มีขึ้น และถือว่าประชาชนทุกคนควรต้องผ่านการศึกษาระดับพื้นฐาน

สำหรับประเทศไทยได้กำหนดการศึกษาภาคบังคับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้แก่ปี ซึ่งรัฐต้องกำกับดูแลให้เกิดผลให้ได้มากที่สุด หลังจากนั้นก็ควรยกระดับการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นในโอกาสต่อไปให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่าประกอบด้วย การศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 16)

ตามมาตรา 18 กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา คำว่า สถานศึกษานั้นมีความหมาย 3 ประการ คือ

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด

การจัดการสถานศึกษานั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการและผู้บริหารเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ โดยแต่ละโรงเรียนต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา กรรมการประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา 40) โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

สำหรับโรงเรียนเอกชนซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เป็นนิติบุคคลก็ต้องมีคณะกรรมการบริหารด้วยเช่นกัน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

การจัดการสถานศึกษาที่มีคณะกรรมการและผู้บริหารเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบนั้น โดยทั่วไปผู้อำนวยการสถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการ สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันคือ การแยกบทบาทระหว่างคณะกรรมการกับผู้บริหาร คณะกรรมการมีส่วนร่วมตัดสินใจกำหนดนโยบายทิศทาง ให้ความเห็นชอบการตัดสินใจสำคัญของสถานศึกษา และกำกับ

ให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบาย หลักเกณฑ์ หรือระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของสถานศึกษา แต่ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารและต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินการของตน ความรับผิดชอบนี้ไม่อาจปิดเลียงไปให้คณะกรรมการ

2.2 การประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีคุณภาพดีขึ้น ผู้ประเมินภายนอกมีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง ไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับการประเมินคุณภาพภายนอกจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

2.2.1 หลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ระบุหลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอกไว้ ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549)

2.2.1.1 เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่มุ่งเน้นเรื่อง การตัดสิน การจับผิด หรือการให้โทษ

2.2.1.2 ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบตรวจสอบได้

2.2.1.3 มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมาย และหลักการศึกษาระดับชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลาย ในทางปฏิบัติโดยสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะ และพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน

2.2.1.4 มุ่งส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการ ก้ากับและ ควบคุม

2.2.1.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและพัฒนากิจ การศึกษา จากทุกฝ่าย

2.2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ระบุวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอกไว้ ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549)

2.2.2.1 เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา และ ประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่ สมศ. กำหนด และสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพภายใน

2.2.2.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา เงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา

2.2.2.3 เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.2.2.4 เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

2.2.2.5 เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาทุกแห่งนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดี รวมทั้งมีการประเมินสถานภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อสะท้อนจุดเด่น จุดด้อย เงื่อนไขความสำเร็จของสถานศึกษานั้น ๆ พร้อมเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับสถานศึกษา และรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบต่อไปด้วย

2.2.3 รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอก

สมศ. กำหนดรูปแบบกัลยาณมิตรประเมิน ให้ใช้เป็นรูปแบบในการประเมินที่เหมือนกันทั้งนี้เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ สูงสุด พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ตามนัยของความเกื้อกูลกันสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา รูปแบบกัลยาณมิตรประเมิน มีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน (สุมน อมรวิวัฒน์ อ้างถึงในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549) ดังนี้

ขั้นที่ 1 คือ การสร้างเจตคติที่ดีและพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก : รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้พร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ขั้นที่ 2 คือ การสร้างศรัทธามีความไว้วางใจต่อผู้ประเมินภายนอกและมีความเป็นมิตรต่อกัน : รูปแบบการคัดเลือกและพัฒนาผู้ประเมินภายนอกให้เป็นผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณลักษณะกัลยาณมิตรธรรม 7

ขั้นที่ 3 คือ การประเมินสภาพจริงเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐาน : บูรณาการรูปแบบการประเมิน Professional Judgment, Self Assessment, Realistic Assessment, Empowerment Evaluation และ Conformity Assessment

ขั้นที่ 4 คือ การช่วยเหลืออย่างจริงใจและให้แรงเสริม : รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างตรงไปตรงมา โดยการชื่นชมความสำเร็จของสถานศึกษา ซึ่งจุดพัฒนาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาที่พึงประสงค์ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 51) โดยให้หนังสือรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในอนาคตด้วย

2.2.4 แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2.4.1 เรียนรู้ร่วมกัน

2.2.4.2 ใช้เกณฑ์ของ สมศ. สถาบัน และเจ้าสังกัดของสถาบัน

2.2.4.3 คำนึงถึงเอกลักษณ์ของสถาบัน

2.2.4.4 ใช้ฐานข้อมูล หลักฐาน ประกอบพิจารณา

2.2.4.5 เน้นการปรับปรุง พัฒนางานของสถาบัน

2.2.4.6 ประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศของสถาบันมากกว่าเพื่อการประเมิน

2.2.4.7 คำนึงถึงมาตรฐานสากล

2.2.4.8 สำนึกในความเป็นกัลยาณมิตร

2.2.5 ผู้ประเมินภายนอก

ผู้ประเมินภายนอก หมายถึง บุคคลทั้งที่เป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ หรือผู้ประกอบการ ผู้แทนชุมชนที่มีคุณสมบัติตามที่ สมศ. กำหนด และได้รับการรับรองจาก สมศ.ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

2.2.5.1 คุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอก

ผู้ประเมินภายนอก หมายถึง บุคคลทั้งที่เป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ หรือผู้ประกอบการ ผู้แทนชุมชนที่มีคุณสมบัติตามที่ สมศ. กำหนด และได้รับการรับรองจาก สมศ.ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญหรือคุณวุฒิ พร้อมทั้งบุคลิกภาพและเจตคติที่เหมาะสม

สำหรับผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ. ได้เริ่มกระบวนการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกโดยวิธีการจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก โดยประเภทของผู้ประเมินภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 ประเภทด้วยกัน คือ

ประเภทที่ 1 ประเภทนิติบุคคล กระบวนการในการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอก ประเภทที่ 1 สมศ. มีคณะกรรมการฯ พิจารณาคุณสมบัติ ในเบื้องต้นแล้วดำเนินการสอบคัดเลือก เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ที่จะผ่านการอบรมและได้รับการรับรองจาก สมศ. ต้องผ่านเกณฑ์ในการ พิจารณา อันประกอบด้วย เวลาในการเข้ารับการอบรมเต็มเวลา สอบได้คะแนนตามหลักสูตรการ อบรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ตลอดจนมีความสามารถในการทำงานเป็นทีมและมีมนุษยสัมพันธ์ มี ความเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งมีทักษะการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสม และเป็น ผู้ที่มีความสามารถประเมินสถานศึกษาได้ตรงสภาพจริง และจัดทำรายงานประเมินผลตามรูปแบบ ที่กำหนดและมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าระดับดี

ประเภทที่ 2 ประเภทคณะบุคคล ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาระบบ คุณสมบัติ และเกณฑ์ในการคัดเลือก

ประเภทที่ 3 สถาบันอุดมศึกษา ผู้ประเมินที่มาจากสถาบันอุดมศึกษา สมศ. ซึ่งเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ทั่วประเทศทั้งนี้ต้องผ่านการอบรมและได้รับการ รับรองเป็นผู้ประเมินภายนอกจาก สมศ.

2.2.5.2 จรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอก

ผู้ประเมินภายนอกต้องปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้โดยยึด จรรยาบรรณต่อไปนี้เป็นหลัก คือต้องมีความเที่ยงตรง เป็นกลาง โปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้รายงานสิ่งที่ค้นพบตามความเป็นจริงอย่างชัดเจน มีเหตุผล มีหลักฐานสนับสนุนและมีความ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ยอมให้อิทธิพลใดเบี่ยงเบนผลการประเมินให้ผิดไปจากความเป็นจริง การ รายงานโดยปกปิดข้อความซึ่งควรต้องแจ้ง ถือเป็นการทำงานที่จืดจาง นอกจากนั้นต้องไม่ ประพฤติให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงของตนหรือแก่ชื่อเสียงของสำนักงาน และต้องรักษาความลับของ ข้อมูลสารสนเทศส่วนบุคคลและสถานศึกษาที่ได้รับระหว่างการตรวจเยี่ยมและการประเมิน คุณภาพภายนอกอย่างเคร่งครัด ตลอดจนต้องไม่รับและไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการ ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เช่น ไม่รับอามิสสินจ้าง รางวัล ของขวัญ ของกำนัล การ ด้อนรับ การรับรองและการอำนวยความสะดวกจากสถานศึกษาที่เกินความจำเป็น รวมถึงไม่ แสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเองหรือผู้อื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมโดยใช้ข้อมูลใด ๆ ซึ่ง สำนักงานยังไม่ได้เผยแพร่ต่อสาธารณะ และไม่ดำเนินการใด ๆ ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความ ขัดแย้งทางผลประโยชน์ต่อสำนักงาน นอกจากนั้นต้องปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่าง ครบถ้วนสมบูรณ์ ตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่สำนักงานกำหนด ผู้ประเมิน ภายนอกต้องไม่นำบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกเข้าไปในสถานศึกษาที่ทำ

การประเมิน และต้องไม่เป็นที่ปรึกษาหรือวิทยากรให้กับสถานศึกษาเนื่องจากอาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

2.2.5.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก

ในการประเมินคุณภาพภายนอก ผู้ประเมินภายนอกจะต้องปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ โดยยึดถือบทบาทในลักษณะ “เพื่อนร่วมวิชาชีพ” และเป็น “กัลยาณมิตร” กับสถานศึกษาและชุมชนที่ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้จากกันและกัน หน้าที่สำคัญของคณะผู้ประเมินภายนอก มีดังนี้ คือ ออกตรวจเยี่ยมสถานศึกษา สร้างความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพให้กับบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบหลักฐานข้อมูลเพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่สถานศึกษาได้รายงานไว้ในรายงานการประเมินตนเอง และตามหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการได้มาซึ่งข้อมูลรวมทั้งหลักฐานที่ระบุในรายงานการประเมินตนเองมีความเหมาะสม ครบคลุม และน่าเชื่อถือเพียงใด รวมทั้งตรวจสอบผลการพัฒนาที่เทียบเคียงกับเป้าหมาย/แผนพัฒนาของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาที่ สมศ. กำหนดเพื่อการประเมินภายนอก รวมทั้งตรวจสอบเป้าหมาย/แผนพัฒนาที่สถานศึกษาจะดำเนินการต่อไป เพื่อดูความสอดคล้องกับผลการประเมิน ตลอดจนประมวลวิเคราะห์ข้อมูล และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานประเมินภายนอก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น สุดท้ายคือการรายงานผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาต่อ สมศ.

2.2.6 วิธีการประเมินภายนอกสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินคุณภาพภายนอกระดับอาชีวศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา

2.2.6.1 วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ. มีการควบคุมคุณภาพของผู้ประเมินหลายกระบวนการด้วยกัน นับตั้งแต่การให้ใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินภายนอก สมศ. มีมาตรการควบคุม โดยกำหนดระยะเวลาการเป็นผู้ประเมินภายนอก 3 ปี หากผู้ประเมินภายนอกมีความประพฤติ หรือปฏิบัติผิดจรรยาบรรณตามเกณฑ์ที่ สมศ. กำหนดในขั้นแรกจะเป็นการกล่าวตักเตือนในเบื้องต้น ขั้นต่อมาเป็นการถอดถอนใบอนุญาต ซึ่งไม่สามารถเป็นผู้ประเมินภายนอกได้อีก

แนวทางในการควบคุมซึ่งเป็นแนวทางที่คู่ขนานมาด้วยกันก็คือการควบคุมโดยการประเมินจากสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกแล้วรวมถึงการควบคุมที่ได้รับความร่วมมือจากวุฒิสภาจากโครงการคลังสมองในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ ร่วมกับคณะกรรมการตรวจสอบประเมินผลเป็นผู้ร่วมติดตามประเมินผู้ประเมินภายนอก นอกจากนี้ในการควบคุม คุณภาพของผู้ประเมินภายนอก สมศ. ได้ให้การสนับสนุนหน่วยประเมินภายนอกให้มีระบบการติดตามของหน่วยประเมินภายนอกเองด้วย เพื่อให้มีมาตรฐานสมดังเจตนารมณ์ที่หน่วยประเมินภายนอกจะต้องมีระบบการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกของหน่วยประเมินเอง

1. ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมศ. ได้เริ่มกระบวนการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกโดยวิธีการจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก โดยประเภทของผู้ประเมินภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ประเภทด้วยกัน คือ

ประเภทที่ 1 ประเภทนิติบุคคล กระบวนการในการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกประเภทที่ 1 สมศ. มีคณะกรรมการฯ พิจารณาคณะสมบัติ ในเบื้องต้นแล้วดำเนินการสอบคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรม ผู้ที่จะผ่านการอบรมและได้รับการรับรองจาก สมศ. ต้องผ่านเกณฑ์ในการพิจารณา 5 ข้อด้วยกัน คือ

1. เวลาในการเข้ารับการอบรมเต็มเวลา
2. สอบได้คะแนนตามหลักสูตรการอบรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
3. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมและมีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมและมีมนุษยสัมพันธ์ดี
5. เป็นผู้ที่มีความสามารถประเมินสถานศึกษาได้ตรงสภาพจริงและจัดทำ

รายงานประเมินผลตามรูปแบบที่กำหนดและมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าระดับดี

ประเภทที่ 2 ประเภทคณะบุคคล อยู่ในระหว่างการพิจารณาระบบ คุณสมบัติและเกณฑ์ในการคัดเลือก

ประเภทที่ 3 สถาบันอุดมศึกษา ผู้ประเมินที่มาจากสถาบันอุดมศึกษา สมศ. ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ทั่วประเทศทั้งนี้ต้องผ่านการอบรมและได้รับการรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอกจาก สมศ.

2. การแจ้งความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อขอรับการประเมินภายนอก

สถานศึกษาที่จัดทำรายงานการประเมินตนเองแล้ว สามารถจัดส่งรายงานการประเมินตนเองไปยังหน่วยงานต้นสังกัด และสำเนาส่ง สมศ. จำนวน 2 ชุด เพื่อแจ้งความจำเป็นขอรับการประเมินภายนอกจาก สมศ. ได้ทันที

การประเมินสถานศึกษา สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ. มีการจัดสรรสถานศึกษาให้หน่วยประเมินภายนอกเป็นระบบ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดสรรสถานศึกษา และมีคณะอนุกรรมการพิจารณาแผนการประเมินของหน่วยประเมินอย่างเป็นระบบก่อนที่จะดำเนินการจัดสรรสถานศึกษาให้กับหน่วยประเมินในแต่ละแห่งอย่างโปร่งใส และยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาและสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลหน่วยประเมิน ข้อมูลผู้ประเมินภายนอก ให้สามารถสืบค้นและประมวลผลข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

2.2.7 การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553)

การประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) นี้ สมศ. ได้กำหนดแนวทางในการประเมิน เพื่อใช้ในการวางระบบการประเมิน ดังนี้

2.2.7.1 กำหนดให้ใช้มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) จำนวน 14 มาตรฐาน ซึ่งสาระของมาตรฐานได้รับการพัฒนาให้ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 27 มาตรฐาน และมีการปรับลำดับของมาตรฐานใหม่ให้มีความต่อเนื่องของลำดับที่ และมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.7.2 มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการประเมินการจัดการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ และสำหรับสำหรับการประเมินการศึกษาปฐมวัย จำนวน 14 มาตรฐาน 50 ตัวบ่งชี้

2.2.7.3 วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) พิจารณาจากผลการประเมิน 2 แบบ คือ ผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์ ตามเกณฑ์การพิจารณาและตัวบ่งชี้แต่ละมาตรฐานตามที่ สมศ. กำหนด และผลการประเมินแบบอิงสถานศึกษาซึ่งพิจารณาจากพัฒนาการของผลการประเมินในรอบที่สองเทียบกับผลการประเมินรอบแรก และความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมาย มาตรฐานตามแผนของสถานศึกษา

2.2.7.4 การประเมินภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) จะเป็นการประเมินเพื่อการรับรองมาตรฐานคุณภาพ สมศ. ทั้งรายมาตรฐาน และในภาพรวมของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.2.7.5 การบริหารการประเมิน โดยการจัดจ้างหน่วยประเมินที่มีผลการพิจารณาสูงสุด ในการเสนอโครงการในการประเมินกลุ่มสถานศึกษาที่ สมศ. ประกาศไว้ หน่วยประเมินต้อง รับผิดชอบดำเนินการประเมิน และจัดทำรายงานการประเมินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ สมศ. กำหนด ซึ่งจะระบุไว้ในการทำสัญญาแต่ละครั้ง

2.2.7.6 สถานศึกษาที่จะได้รับการประเมิน กำหนดไว้ ดังนี้

2.2.7.6.1 สถานศึกษาที่ประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก เมื่อปี พ.ศ. 2544 ถึง 2546 จะรับการประเมินรอบที่สอง ในปี พ.ศ. 2549

2.2.7.6.2 สถานศึกษาที่ประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก เมื่อปี พ.ศ. 2547 จะรับการประเมินรอบที่สอง ในปี พ.ศ. 2550

2.2.7.6.3 สถานศึกษาที่ประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก เมื่อปี พ.ศ. 2548 จะรับการประเมินรอบที่สอง ในปี พ.ศ. 2551

2.2.7.6.4 สถานศึกษาที่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก เนื่องจากจัดตั้งหลังวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 จะขอรับการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐาน คุณภาพ สมศ. โดยจัดทำหนังสือมาเพื่อขอรับการประเมิน

2.2.7.7 สมศ. จะแจ้งกำหนดการประเมินให้สถานศึกษาทราบเป็นช่วงระยะเวลาในการ ประเมิน โดยไม่กำหนดวันที่ประเมินให้สถานศึกษาทราบ ซึ่งจะทำให้การประเมินสะท้อนภาพที่ เป็นจริงได้ดียิ่งขึ้น โดยห้ามมิให้หน่วยประเมินที่ได้รับการจัดจ้างให้ประเมินแจ้งให้สถานศึกษา ทราบล่วงหน้าถึงกำหนดวันเวลาที่เข้าประเมิน

2.2.7.8 ทีมประเมินต้องเตรียมการโดยศึกษารายงานการประเมินตนเองและผลการ ประเมินรอบแรกของสถานศึกษาและกรอกข้อมูลในบันทึกภาคสนาม เมื่อเข้าประเมินให้ผู้ ประเมินใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาเอกสารและหลักฐาน การสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อเป็นหลักฐานในการสรุปผลการประเมิน ทั้งการประเมินอิงเกณฑ์และอิง สถานศึกษา ตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ สมศ. กำหนดในแต่ละมาตรฐาน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้อาจใช้แบบสอบถามหรือเครื่องมือ วิธีการอื่นๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามความเป็นจริง ส่วนจำนวนผู้ประเมิน วัน เวลาที่ใช้ใน การประเมินเป็นไปตามที่ สมศ. กำหนด ผู้ประเมินต้องเสนอผลการประเมินด้วยวาจาแก่ สถานศึกษาในวันสุดท้ายของการประเมิน เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสอธิบายโต้แย้ง หรือ

ยอมรับผลการประเมิน ที่สำคัญคือ การนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ทันที

2.2.7.9 ทีมประเมินต้องประมวลผลการประเมิน โดยจัดทำเป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก แล้วจัดส่งให้สถานศึกษารับรองหรือโต้แย้งผลการประเมินภายใน 15 วัน หลังจากจัดทำรายงานให้สถานศึกษาแล้ว หากสถานศึกษามีข้อโต้แย้ง ให้หน่วยประเมินพิจารณาปรับแก้ไข หากพิจารณาแล้วไม่แก้ไขให้ชี้แจงเหตุผลให้ สมศ. ทราบด้วย และเนื่องจากความรับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมินเป็นของหน่วยประเมิน หน่วยประเมินต้องจัดส่งรายงานการประเมินให้ผู้ประเมินอภิมานที่ สมศ. ให้การรับรองเป็นผู้รับรองรายงานก่อนแล้วจึงส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ สมศ. ต่อไป

2.3 หน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.1 ลักษณะของหน่วยประเมินภายนอก

หน่วยประเมินภายนอกสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ หน่วยประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยประเมินคุณภาพภายนอกระดับอาชีวศึกษา และหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา โดยหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นหน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลหรือบุคคลที่รวมตัวกันเป็นคณะบุคคล ที่ได้ขึ้นทะเบียนและได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก มีการจัดตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อรับงานประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาจาก สมศ.

หน้าที่ของหน่วยประเมินภายนอกนั้นประกอบด้วย การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส และประเมินตามหลักฐาน/ข้อมูลตามสภาพจริง มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และประสานงานกับสถานศึกษาในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่ากำกับ ควบคุม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่ สมศ. กำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนาของสถานศึกษา เงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ และประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน และรายงานผลการประเมินคุณภาพ

และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนเป็นประการสุดท้าย

2.3.2 การกิจของหน่วยประเมินภายนอก

หน่วยประเมินมีหน้าที่ประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส และประเมินตามหลักฐาน/ข้อมูลตามสภาพจริง มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และประสานงานกับสถานศึกษาในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่ากำกับ ควบคุม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.3.2.1 ตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่ สมศ. กำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

2.3.2.2 ให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนาของสถานศึกษา เส้นใยของความสำเร้จ และสาเหตุของปัญหา

2.3.2.3 ช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

2.3.2.4 ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ และประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3.2.5 รายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3.3 คุณสมบัติของผู้เสนอรับงานประเมิน

หน่วยประเมินสำหรับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความต้องการที่จะเสนอรับงาน จาก สมศ. นั้นจะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ คือ ต้องเป็นหน่วยประเมินที่ สมศ. รับรองให้ทำการ ประเมินคุณภาพภายนอก ในกรณีหน่วยประเมินที่มีผู้ประเมินตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป ให้เสนอแผน ขอรับการประเมินในนามหน่วยเท่านั้น และกรณีที่หน่วยประเมินขนาดเล็กที่มีผู้ประเมินน้อยกว่า 30 คนเท่านั้น และเมื่อรวมกันแล้วให้มีผู้ประเมินไม่น้อยกว่า 30 คน และต้องมีผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. มาแล้ว หากหน่วยประเมินที่มีผู้ประเมินเกิน 30 คนแล้วไป รวมกับหน่วยประเมินขนาดเล็กที่มีผู้ประเมินไม่ถึง 30 คน จะถูกตัดสิทธิ์หรือเสนอรับงานไม่ได้

การประเมินสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มสถานศึกษา ผู้ประเมินของหน่วยประเมินใน 1 ชุดจะประเมินได้ไม่เกิน 2 แผน โดยให้ระบุว่ากลุ่มสถานศึกษาใดเป็นแผนหลัก แผนรอง (ผู้ ประเมิน 1 กลุ่ม เลือกได้แผนหลัก 1 แผน แผนรอง 1 แผน และไม่สามารถเข้าประเมินร่วมกับ กลุ่มสถานศึกษาอื่น) โดยจัดทำเอกสารระบุให้ชัดเจน

สำหรับการยื่นข้อเสนอโครงการนั้นมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ ให้เสนอแบบเสนอเพื่อรับงานประเมินประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2550 ตามแนวทางที่ สมศ. กำหนด โดยจำแนกตามกลุ่มสถานศึกษา พร้อมก็นำเสนอข้อเสนอทางการเงินตามแนวทางที่ สมศ. กำหนด และแยกของต่างหากจากข้อเสนอทางเทคนิค หากปรากฏว่าหน่วยประเมินที่ยื่นข้อเสนอโครงการที่มีการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามสัญญาหรือข้อตกลงหรือหนังสือที่ สมศ. แจ้งให้ดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนวันประกาศฉบับนี้ สมศ. จะไม่พิจารณาให้รับงาน

สมศ. สงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาให้รับงาน กรณีหน่วยประเมินที่อยู่ระหว่างการสอบสวนข้อร้องเรียนว่ามีความผิดตามระเบียบสำนักงานฯ และในกรณีที่หน่วยประเมินยังค้างการส่งงานกับ สมศ. หรือดำเนินงานประเมินที่ยังค้างไม่แล้วเสร็จ (รายงานประเมินภายนอกปี 47-48 และที่ยังค้างส่งรายงานปี 49) โดยนับถึงวันสุดท้ายของการเสนอข้อเสนอโครงการ

2.3.4 ขั้นตอนการรับงานและทำสัญญาการประเมิน

ขั้นตอนในการรับงานและทำสัญญาการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้นในเบื้องต้นหน่วยประเมินต้องเสนอแผนการประเมินสถานศึกษาไปยัง สมศ. ก่อน จากนั้นรอการติดต่อกลับจาก สมศ. แล้วทำสัญญาจ้างหน่วยประเมิน และดำเนินการจ้างตามระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขของสัญญาและภาคผนวก ดังนี้

ภาคผนวก ก. ขอบข่ายของงานและกำหนดระยะเวลาการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย

2.3.4.1 ลักษณะหรือประเภทของงาน

2.3.4.2 วัตถุประสงค์

2.3.4.3 ปริมาณหรือขอบเขตของงาน

2.3.4.4 ระยะเวลาดำเนินงาน

ภาคผนวก ข. ค่าจ้าง ค่าบริการการประเมินและวิธีการจ่ายเงิน ซึ่งประกอบด้วย

โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 40,000 บาท

โรงเรียนขนาดใหญ่ 35,000 บาท

โรงเรียนขนาดกลาง 30,000 บาท

โรงเรียนขนาดเล็ก 25,000 บาท

หมายเหตุ: โรงเรียนที่มีนักเรียนระดับอนุบาลตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป ต้องจ่ายเพิ่มอีก

5,000บาท

2.3.5 เกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน ดำเนินการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง ครั้งที่ 2/2550

ในการประเมินรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) นี้ สมศ. สงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาให้รับงาน กรณีที่หน่วยประเมินยังค้างส่งงานกับ สมศ. หรือดำเนินงานประเมินที่ยังค้างไม่แล้วเสร็จ (รายงานประเมินภายนอกปี 47 – 48 และที่ยังค้างส่งรายงานปี 49) โดยนับถึงวันสุดท้ายของการเสนอข้อเสนอโครงการ ในกรณีหน่วยประเมินที่เคยทำสัญญาการประเมินคุณภาพภายนอกกับ สมศ. มีเกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 เกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน กรณีที่เคยทำสัญญาการประเมินคุณภาพภายนอกกับ สมศ.

รายการที่พิจารณา	คะแนน
1. คุณภาพหน่วยประเมิน	40
1.1 ระบบบริหารและตรวจสอบคุณภาพภายในของหน่วยประเมิน (มีระบบบริหารภายในได้ 2 คะแนน, มีผู้ประเมินอภิมานภายในของหน่วยประเมินได้ 4 คะแนน และมีระบบการควบคุมคุณภาพภายในได้ 4 คะแนน)	10
1.2 หลักฐานแสดงความมั่นคงของหน่วยประเมินโดยพิจารณาจากทุนทรัพย์ในการจดทะเบียน (ทุนจดทะเบียนสูงเกิน 1 ล้านบาท ได้ 10 คะแนน, ทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 1 ล้านบาท ได้ 5 คะแนน)	10
1.3 การปฏิบัติตามสัญญา (การส่งงานทันตามระยะเวลาที่กำหนด) (ใช้วิธีการเทียบสัดส่วน เช่น ถูกปรับ 100 % ของสัญญาที่รับงาน หัก 10 คะแนน เป็นต้น)	10
1.4 คุณภาพของรายงาน (การคิดคะแนน คิดโดยการให้ค่าน้ำหนัก รายงานที่ได้รับการรับรองค่าน้ำหนัก 6 คะแนน, รายงานที่ได้รับการรับรองโดยมีข้อแก้ไข ค่าน้ำหนัก 3 และรายงานที่ไม่ได้รับการรับรอง ค่าน้ำหนัก 1)	10

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายการที่พิจารณา	คะแนน
2. คุณภาพผู้ประเมิน	30
2.1 คุณภาพผู้ประเมินในทีมประเมิน/ประสบการณ์ (มีการระบุคุณสมบัติผู้ประเมินครบในทีมประเมิน ได้แก่ วุฒิ สาขา ความชำนาญ ประสบการณ์ด้านการสอน ประสบการณ์ด้านการประเมิน ได้ 5 คะแนน, มีผู้ประเมินครอบคลุมทุกระดับการศึกษาในทีมที่จัดให้ประเมินแต่ละสถานศึกษาได้ 7 คะแนน, ผู้ประเมินวุฒิด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 80 % ได้ 3 คะแนน และมีความหลากหลายในประสบการณ์ด้านการสอน ความชำนาญของผู้ประเมินในทีมประเมิน ได้ 5 คะแนน)	20
2.2 ผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินที่เสนอแต่ละคน (ผู้ประเมินทุกคนในทีม มีประสบการณ์การประเมินภายนอก ได้ 5 คะแนน และผู้ประเมินไม่มีข้อร้องเรียน หรือได้รับคำชมเชย ได้ 5 คะแนน)	10
3. แผนการดำเนินงาน	30
3.1 แผนการประเมินสถานศึกษาและกระบวนการประเมินที่เหมาะสมและเป็นไปได้ (มีกระบวนการ ขั้นตอนของการประเมินทั้งก่อนการตรวจเยี่ยม ระหว่างการตรวจเยี่ยม และหลังการตรวจเยี่ยม ได้ 6 คะแนน, มีแผนสำรองในการประเมินและมีความเป็นไปได้ ได้ 4 คะแนน, มีเทคนิค กลยุทธ์ในการดำเนินการก่อนเข้าประเมิน ได้ 6 คะแนน และมีแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการประเมินที่เหมาะสมและเป็นไปได้ 4 คะแนน ทั้งนี้ จะพิจารณาตามคุณภาพของแผนการประเมินและกระบวนการประเมินที่เสนอด้วย)	20
3.2 มีแผนการดำเนินงานของหน่วยประเมิน ได้แก่ ปฏิทินในการดำเนินการ และมีปฏิทินควบคุม กำกับการทำงานอย่างเป็นระบบ (มีปฏิทินในการดำเนินการ ได้ 5 คะแนน และมีปฏิทินควบคุม กำกับการทำงานที่ครบทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ได้ 5 คะแนน ทั้งนี้ จะพิจารณาตามคุณภาพของขั้นตอนการควบคุม กำกับการทำงานที่เหมาะสมและเป็นไปได้ด้วย)	10
รวม	100

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550

ส่วนในกรณีหน่วยประเมินที่ไม่เคยทำสัญญาการประเมินคุณภาพภายนอกกับ สมศ. มีเกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 เกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน กรณีที่ไม่เคยทำสัญญาการประเมินคุณภาพภายนอกกับ สมศ.

รายการที่พิจารณา	คะแนน
1. ผลงานของหน่วยประเมิน คิดจากค่าเฉลี่ยของผลงานของหน่วยประเมินเดิมที่เสนอ ได้แก่	30
1.1 การปฏิบัติตามสัญญา การส่งงานทันตามระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา	
1.2 คุณภาพของรายงาน (ปี 49)	
1.3 ผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินที่เสนอแต่ละคน	
2. คุณภาพหน่วยประเมิน	20
2.1 ระบบบริหารและตรวจสอบคุณภาพในหน่วยของหน่วยประเมิน (มีระบบบริหารภายใน ได้ 2 คะแนน, มีผู้ประเมินอภิมานของหน่วยประเมิน ได้ 4 คะแนน และมีระบบการควบคุมคุณภาพภายใน ได้ 4 คะแนน)	10
2.2 หลักฐานแสดงความมั่นคงของหน่วยประเมินโดยพิจารณาจากทุนทรัพย์ในการจดทะเบียน (ทุนจดทะเบียนสูงเกิน 1 ล้านบาท ได้ 10 คะแนน, ทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 1 ล้านบาท ได้ 5 คะแนน)	10
3. คุณภาพผู้ประเมิน	20
3.1 คุณภาพผู้ประเมินในทีมประเมิน/ประสบการณ์ (มีการระบุคุณสมบัติผู้ประเมินครบในทีมประเมิน ได้แก่ วุฒิ สาขา ความชำนาญ	20

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รายการที่พิจารณา	คะแนน
4. แผนการดำเนินงาน	30
4.1 แผนการประเมินสถานศึกษาและกระบวนการประเมินที่เหมาะสมและเป็นไปได้ (มีกระบวนการ ขั้นตอนของการประเมินทั้งก่อนการตรวจเยี่ยม ระหว่างการตรวจเยี่ยม และหลังการตรวจเยี่ยม ได้ 6 คะแนน, มีแผนสำรองในการประเมินและมีความเป็นไปได้ ได้ 4 คะแนน, มีเทคนิค กลยุทธ์ในการดำเนินการก่อนเข้าประเมิน ได้ 6 คะแนน และมีแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการประเมินเหมาะสมและเป็นไปได้ 4 คะแนน ทั้งนี้ จะพิจารณาตามคุณภาพของแผนการประเมินและกระบวนการประเมินที่เสนอด้วย)	20
4.2 มีแผนการดำเนินงานของหน่วยประเมิน ได้แก่ ปฏิทินในการดำเนินการ และมีปฏิทินควบคุม กำกับการทำงานอย่างเป็นระบบ (มีปฏิทินในการดำเนินการ ได้ 5 คะแนน และมีปฏิทินควบคุม กำกับการทำงานที่ครบทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ได้ 5 คะแนน ทั้งนี้ จะพิจารณาตามคุณภาพของขั้นตอนการควบคุม กำกับการทำงานที่เหมาะสมและเป็นไปได้ด้วย)	10
รวม	100

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550

การประเมินสถานศึกษาสำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ. มีการจัดสรรสถานศึกษาให้หน่วยประเมินภายนอกเป็นระบบ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดสรรสถานศึกษา และมีคณะอนุกรรมการพิจารณาแผนการประเมินของหน่วยประเมินอย่างเป็นระบบก่อนที่จะดำเนินการจัดสรรสถานศึกษาให้กับหน่วยประเมินในแต่ละแห่งอย่างโปร่งใส และยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาและสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลหน่วยประเมิน ข้อมูลผู้ประเมินภายนอก ให้สามารถสืบค้นและประมวลผลข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ในการจัดจ้างจะจัดให้หน่วยประเมินที่ได้เสนอข้อเสนอทางเทคนิคซึ่งได้คะแนนสูงสุดในกลุ่มสถานศึกษาเป้าหมายนั้นๆ ให้ได้รับงานประเมินแล้วจึงพิจารณาข้อเสนอทางการเงิน ถ้าอยู่ในวงเงินที่ สมศ. กำหนดจึงจะจัดจ้าง ถ้าไม่อยู่ในวงเงิน สมศ. จะดำเนินการเจรจาต่อรอง ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ สมศ. จะพิจารณาข้อเสนอของหน่วยประเมินที่ได้คะแนนในลำดับรองลงไป

การจัดการหน่วยประเมินหรือการบริหารองค์การของหน่วยประเมินภายนอกใน กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลในขณะนี้พบว่ามีความเข้มข้นอย่างมาก เนื่องจากทั้งหน่วย ประเมินที่เคยรับงานประเมินจาก สมศ. มาแล้วในการประเมินรอบแรก และหน่วยประเมินที่เพิ่งจะ เปิดดำเนินการงานการประเมินต่างก็มีการพัฒนาในทุกๆ ด้านภายในองค์การอย่างต่อเนื่อง โดย บุคลากรทุกฝ่ายกันประกอบด้วย ผู้จัดการหรือหัวหน้าหน่วยประเมิน คณะกรรมการบริหารหน่วย ประเมิน ผู้ประเมินอภิमान ผู้ประเมินภายนอก และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน ทุกคนจะต้องทำ ความเข้าใจในแนวทางของการประเมินที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้งานประเมินรอบใหม่เกิดความ ถูกต้อง สมบูรณ์ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามเจตนารมณ์ของการประเมินที่ สมศ. กำหนด พร้อม กับการปรับปรุง พัฒนาหน่วยประเมินให้เป็นไปตามเกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน

สำหรับลำดับขั้นในการขอรับงานประเมินสถานศึกษาจาก สมศ. ของหน่วยประเมินจะ เริ่มต้นจากการยื่นแผนการประเมินสถานศึกษาต่อ สมศ. โดยในแผนจะต้องระบุรายละเอียดของ การดำเนินงานประเมินทั้งหมด เช่น รายชื่อสถานศึกษา รายชื่อผู้ประเมินภายนอก วัน เดือน ปีที่จะ ออกประเมิน เป็นต้น จากนั้น สมศ. จะทำการพิจารณาให้งานตามความเหมาะสมโดยใช้เกณฑ์ใน การพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมินเป็นสำคัญ เมื่อทาง สมศ. ประกาศรายชื่อหน่วยประเมินที่ได้รับ งานประเมินแล้ว หน่วยประเมินจะต้องจัดคณะผู้ประเมินออกทำการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ในแผน หลังจากนั้นผู้ประเมินจะต้องเขียนรายงานการประเมินส่ง ให้กับผู้ประเมินอภิमानของหน่วยประเมินเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรายงาน โดยใช้เกณฑ์ มาตรฐานของ สมศ. เป็นหลัก เมื่อเล่มรายงานผ่านการตรวจโดยผู้ประเมินอภิमानแล้วก็จะส่งต่อ ให้กับ สมศ. เพื่อตรวจรายงานการประเมิน และประกาศรับรองผลการประเมินภายนอก สถานศึกษาอย่างเป็นทางการเป็นลำดับสุดท้าย

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ผลงานวิจัยภายในประเทศ

อรนิตา เจริญรวย (2544) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการ กำหนดผู้ประเมินภายนอกสำหรับตรวจสอบ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะและวิธีการที่พึง ประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอก สำหรับตรวจสอบสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (2) ศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคล ที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะและ วิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมิน ภายนอก (3) สังเคราะห์ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ ข้อ 1 และ 2 วิธิดำเนินการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่ม

ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน กลุ่มครู กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชน รวมจำนวน 763 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ เปอร์เซ็นต์ ไค-สแควร์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสำรวจด้วยแบบสอบถาม พบว่า ผลส่วนใหญ่สอดคล้องกัน โดยสรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) คุณสมบัติทั่วไป คือ ควรมียุ 30 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาขั้นต้นระดับปริญญาตรี ไม่มีประวัติ เสื่อมเสียและมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง (2)คุณสมบัติเฉพาะ คือ ควรผ่านการฝึกอบรม เฉพาะทางด้าน การประเมินสถานศึกษา มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีคุณธรรมจริยธรรมแลจรรยาบรรณ ของนักประเมิน มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการ บริหารองค์กร มีทักษะที่จำเป็น สำหรับการประเมิน เช่น มีภาวะผู้นำ การสร้างความ สัมพันธ์ มีทักษะการทำงานเป็นทีม และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา

2. ผู้ประเมินภายนอกที่จะได้รับใบอนุญาตควรมีคุณลักษณะตามที่กำหนด และผ่านการตรวจสอบความรู้ด้านการประเมินด้วยข้อสอบข้อเขียน จำนวนผู้ประเมินในทีมควรอยู่ในช่วง 3-10 คน และจำนวนวันที่ทำการประเมินอยู่ในช่วง 2-3 วัน โดยสามารถยืดหยุ่นตามขนาด ของโรงเรียน สำหรับโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ควรจัดผู้ประเมินที่มีความ ชำนาญเฉพาะด้าน สำหรับประเมินโรงเรียนนั้นอยู่ในทีมด้วย

ชนิษฐา ขาวรวง (2544) ได้ศึกษาการวิเคราะห์กลุ่มผู้ประเมินที่เหมาะสมในการประเมินคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลุ่มผู้ประเมินที่เหมาะสมในการ ประเมินคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้ประเมิน 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายตัว บ่งชี้และรายมาตรฐาน จำนวน 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดยใช้แบบประเมินกลุ่มผู้ประเมิน ที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานและคำอธิบาย และแบบตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มผู้ ประเมินซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานตัวบ่งชี้และคำอธิบายตัวบ่งชี้ ดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูล 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร จำนวน 44 คน ครู จำนวน 99 คน นักเรียน จำนวน 646 คน ผู้ปกครอง จำนวน 618 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 269 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย 24 โรงเรียน ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย จำนวน 14 คน ผู้บริหาร จำนวน 10 คน ครู จำนวน 29 คน นักเรียน จำนวน 185 คน ผู้ปกครอง จำนวน 182 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 70

คน ใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย 7 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกจากโรงเรียนที่บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมิน เมื่อตรวจสอบผล สามารถนำมาวิเคราะห์ได้เพียง 6 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่และร้อยละ โดยพิจารณาความเหมาะสมของกลุ่มผู้ประเมินในการเก็บข้อมูลระยะที่ 1 ด้วยเกณฑ์ร้อยละ 60 จากการประเมินตนเอง และกลุ่มอื่นซึ่งต้องสอดคล้องกันทุกกลุ่ม ระยะที่ 2 ด้วยเกณฑ์ร้อยละ 60 จากการประเมินตนเองและกลุ่มอื่นซึ่งต้องสอดคล้องกัน ทุกกลุ่มและทุกตัวบ่งชี้ แล้วสรุปกลุ่มผู้ประเมินที่เหมาะสมจากความสอดคล้องของผลการ ประเมินที่ได้จากทุกกลุ่ม และศึกษานิเทศก์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ระยะที่ 1 เมื่อให้มาตรฐานพร้อมคำอธิบาย สรุปได้ว่า กลุ่มผู้บริหาร เหมาะสมในการประเมินในมาตรฐานที่ 1,3,10,12,13 และ 14 กลุ่มครู เหมาะสม ในการประเมินในทุกมาตรฐาน กลุ่มนักเรียน เหมาะสมในการประเมินในมาตรฐานที่ 4,8 และ 9 กลุ่มผู้ปกครอง เหมาะสมในการประเมินในมาตรฐานที่ 3,4 และ 8 กลุ่มคณะกรรมการ สถานศึกษาไม่เหมาะสมในการประเมินมาตรฐานใดเลย ระยะที่ 2 เมื่อให้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ พร้อมคู่มือที่มีคำอธิบายตัวบ่งชี้ สรุปได้ว่า กลุ่มผู้บริหาร เหมาะสมในการประเมิน มาตรฐานที่ 1,2,3,10,12,13 และ 14 กลุ่มครู เหมาะสมในการประเมินในทุกมาตรฐาน กลุ่มนักเรียน เหมาะสมในการ ประเมินมาตรฐานที่ 4,5,8 และ 9 กลุ่มผู้ปกครอง เหมาะสมในการประเมินมาตรฐานที่ 9 กลุ่มคณะกรรมการ สถานศึกษาไม่เหมาะสมในการประเมินมาตรฐานใดเลย ข้อสรุป จากการตรวจสอบผลการประเมิน โดยศึกษานิเทศก์ สรุปได้ว่า จากทั้งหมด 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ กลุ่มผู้บริหารเหมาะสมในการประเมิน 8 มาตรฐาน 34 ตัวบ่งชี้ กลุ่มครูเหมาะสมในการประเมิน 13 มาตรฐาน 52 ตัวบ่งชี้ กลุ่มนักเรียนเหมาะสมในการ ประเมิน 7 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ กลุ่มผู้ปกครองเหมาะสมในการประเมิน 3 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาเหมาะสมในการประเมิน 2 มาตรฐาน 13 ตัวบ่งชี้

ทองอยู่ แก้วไทรสะและคณะ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรฐานและรูปแบบการ พัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษามาตรฐานของหน่วยประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของระบบการศึกษาไทย และเสนอ รูปแบบและกลไกในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกที่เหมาะสม

ผลการวิจัย พบว่า มาตรฐานของหน่วยประเมินภายนอกที่เหมาะสมกับบริบทของ ระบบการศึกษาไทย ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน 21 เกณฑ์ และ 35 ตัวบ่งชี้ ส่วนรูปแบบการ พัฒนาหน่วยประเมินภายนอกที่คณะวิจัยเสนอเรียกว่า ประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก คือ การนำ องค์กร การบริหารจัดการ การนำทิศทางสู่การไปปฏิบัติ และการประเมินผลทางปฏิบัติ ในแต่ละ มาตรฐานทั้ง จะมีกลไกเพื่อเป็นตัวเร่งให้มีการนำไปใช้ในการพัฒนาหน่วยประเมินและผู้ประเมิน

ซึ่งมาตรฐานและกลไกเหล่านั้นจะบูรณาการและเชื่อมกับขั้นตอนหลักของการบริหารจัดการ โดยมี แกนกลางคือ การประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญสำหรับการนำรูปแบบและ กลไกไปปฏิบัติมี ข้อเสนอ คือ เน้นการพัฒนาหน่วยประเมิน ผู้ประเมินและบุคลากรสนับสนุน ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ใช้ความรู้วิชาชีพ บริบทการทำงานและกระบวนการ เป็นฐานร่วมกันในการปฏิบัติงาน และการมีภาวะผู้นำร่วม

สุนีย์ บุญทิม (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 5 กรณีศึกษาจังหวัดสระบุรี เพื่อศึกษาความ สอดคล้องของผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะผู้ประเมิน ภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กับผล การประเมินคุณภาพภายในโดยคณะกรรมการของสถานศึกษา ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ในด้าน ความพึงพอใจของบุคลากรในสถานศึกษาต่อกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกของคณะผู้ประเมิน เป็นอย่างมาก โดยเห็นว่าคณะผู้ประเมินให้ความสำคัญกับตนเองแบบกัลยาณมิตร ทำให้สถานศึกษา เข้าใจกระบวนการประเมินที่ถูกต้องชัดเจน

วัลลีย์ ศรีรัตน์ (2548) ที่ได้ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดชัยนาท พบว่า คณะผู้ประเมินมีการประเมินตามสภาพ จริง โดยมีการเปิดโอกาสให้ได้ซักถามจนเป็นที่พอใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจจริง แต่มีสถานศึกษา บางส่วนที่เห็นว่าคณะผู้ประเมิน ใช้ความรู้สึกของตนเองในการประเมิน รวมทั้งมีความเคร่งเครียด ในการประเมินมากเกินไป และไม่คำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา

ส่วนในด้านการยอมรับในผลการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น พบว่า สถานศึกษา ส่วนใหญ่ยอมรับผลการประเมินด้านผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารทุกมาตรฐาน ทุกตัวบ่งชี้ แต่มี สถานศึกษาบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยไม่ยอมรับผลการประเมินในบางมาตรฐานและบางตัวบ่งชี้ เนื่องจากเห็นว่าบริบทของสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ เช่น การ ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา การขาดแคลนครู การไม่สามารถจัดครูที่มีวุฒิตรงตามกลุ่มสาระที่สอน และยังเห็นว่าเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ สมศ. นั้นสูงเกินไป

ศิริชาติ วงษ์ใหญ่ (2548) ได้ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 เพื่อทราบความคิดเห็นของสถานศึกษาเกี่ยวกับ ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ในด้านการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้นำผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกตามข้อเสนอแนะของคณะผู้ประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะส่งผลต่อ

คุณภาพของผู้เรียน โดยได้บอกถึงประเด็นหลักๆ ที่สถานศึกษาได้มีการดำเนินงาน อันได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาระบบบริหารจัดการ เช่น พัฒนาคู่มือโดยการจัดหรือส่งเข้ารับการอบรม หรือศึกษาต่อ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องของการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดแก้ปัญหา จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการปรับแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน

2.4.2 ผลงานวิจัยต่างประเทศ

เอเทรีย (Atria, 1999 : 60) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์ ต่อทัศนคติของครูโรงเรียนรัฐบาลในการทำแผนพัฒนาโรงเรียน ในเมืองรัฐชิคาโก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐ อิลลินอยซ์ ต่อทัศนคติของครูโรงเรียนรัฐบาลในเมืองรัฐชิคาโกเกี่ยวกับแผนพัฒนาโรงเรียน กระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กรและทฤษฎีแรงจูงใจ เนื่องจากทัศนคติเป็นส่วนประกอบหลักในทั้งสองทฤษฎีนี้ ทัศนคติของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า ครูมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์

การประเมินที่สำคัญในปัจจุบันคือ การประเมินความก้าวหน้า แบบเน้นการมีส่วนร่วม แบบเน้นการเรียนรู้ขององค์กร แบบเสริมพลังอำนาจ กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมิน คือ การวางแผนการใช้ผลการประเมินก่อนการประเมิน การกำหนดความต้องการใช้ผลการประเมินของผู้ใช้ การออกแบบการประเมินที่ใช้ทุนน้อย การมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการประเมินที่ตรงความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการรายงานผลการประเมิน และลักษณะการใช้ผลการประเมินมี 3 ลักษณะ คือ การใช้ในเชิงแนวคิด การใช้ในเชิงเครื่องมือ และการใช้ในเชิงเชิงชุมชน และพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินแนวใหม่ จากบริบทขององค์กรและกระบวนการประเมิน โดยบริบทขององค์กรประกอบด้วย ความต้องการสารสนเทศของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการใช้ผลการประเมิน สรุปได้ว่า การประเมินเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ

ฟลอต (Floit, 2000) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกต่อโรงเรียนในมลรัฐอิลลินอยซ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่าการมีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินงานจากภายนอกจะมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนแบบ บูรณาการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก ได้ระบุให้เห็นถึง

ประเด็นบรรยากาศการเรียนรู้ และถึงแม้ว่ารายงานนี้ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐ แต่มีหลักฐานอ้างอิงน้อยมากในการปรับปรุงหลักสูตร การประเมิน และกลยุทธ์การสอน ส่วนการสนับสนุนจากชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ไม่ได้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่ารายงานการประเมินภายนอก และรายงานข้อคิดเห็นจากโรงเรียนแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง และความพยายามในการพัฒนาหลายอย่างยังไม่ต่อเนื่องและไม่อาจบ่งบอกได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการประกันคุณภาพไม่ได้

บัก (Bugg, 2000 : 61) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในมลรัฐอิลลินอยซ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของคณะกรรมการการศึกษาของรัฐในโครงการประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาแผน ที่ใช้เป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาระบบการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในโรงเรียนมัธยมปลายของรัฐ การศึกษาครั้งนี้เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตที่โรงเรียนสองแห่งใช้การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า 1. ก่อนที่จะมีการนำการประกันคุณภาพและแผนพัฒนามาใช้โรงเรียนทั้งสองแห่งยังไม่ได้ใช้ระเบียบโครงสร้างในการปรับปรุงโรงเรียน 2. โรงเรียนในชนบทสามารถใช้กระบวนการประกันคุณภาพ เพื่อเป็นการกระตุ้นการพัฒนาโครงสร้างการจัดระเบียบของโรงเรียนในขณะที่โรงเรียนในเมืองไม่สามารถทำตามกระบวนการได้สำเร็จ 3. การประกันคุณภาพมีผลดีต่อแผนการสอนในโรงเรียนทั้งสองแห่ง 4. ถึงแม้ว่าการประกันคุณภาพจะประสบความสำเร็จในเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุง แต่ยังเป็นที่ยกเถียงว่าสิ่งแวดล้อมบางประการอาจทำให้โรงเรียนไม่สามารถค้นหาปัญหาที่แท้จริงได้ 5. โครงร่างของการประกันคุณภาพสามารถช่วยโรงเรียนในการพัฒนาวัฒนธรรม การปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการขาดตัวแปรบางตัว เช่น ภาวะผู้นำทรัพยากรทางการเงิน ทำให้กระบวนการไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

Preskill and Caracelli (2003) ได้สำรวจการพัฒนามโนทัศน์การใช้ผลการประเมินจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการประเมินซึ่งเป็นสมาชิกของ Topical Interest Group (TIG) จำนวน 530 คน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ จำนวน 6 ตอน ประกอบด้วย ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม รูปแบบของการประเมิน บทบาทของนักประเมิน ประเด็นเกี่ยวกับการใช้ผลการประเมิน ความคลาดเคลื่อนของการใช้ผลการประเมิน และ การเปลี่ยนแปลงทางการประเมิน จากการสำรวจ พบว่า นักประเมินเห็นว่าจุดประสงค์หลักของการประเมินคือการช่วยพัฒนา ปรับปรุงการเรียนรู้ขององค์กร โดยการเสนอสารสนเทศที่นำมาประกอบการตัดสินใจ วิธีการปรับปรุงโครงการและการตัดสินคุณค่า

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในประเด็นต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการวางแผนประกันคุณภาพการศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การพัฒนาปรับปรุงมาตรฐาน และการเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า มีความแตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ คือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย สภาพการจัดการการศึกษาไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โรงเรียน ระบบการตรวจสอบ ระบบการประเมิน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับงานการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการจัดการหน่วยประเมิน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและมีประสิทธิภาพตรงกับจุดมุ่งหมายของ สมศ. ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การแจกแบบสอบถาม และการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร และผู้ประเมินของหน่วยประเมินภายนอกที่ สมศ. ให้การรับรองและให้เป็นหน่วยประเมินที่ได้รับมอบหมายให้ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา

การแบ่งหน่วยประเมินภายนอกตามขนาดของหน่วยประเมิน คือ หน่วยประเมินขนาดเล็ก หน่วยประเมินขนาดกลาง และหน่วยประเมินขนาดใหญ่ จากจำนวนหน่วยประเมินภายนอก รวมทั้งสิ้น 125 หน่วยประเมิน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 กรกฎาคม 2547) ในการวิจัยครั้งนี้เลือกหน่วยประเมินที่จัดตั้งสำนักงานอยู่ภายในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล 2 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร มาเป็นตัวอย่าง 6 หน่วยประเมิน จากทั้งหมด 125 หน่วยประเมินทั่วประเทศ แต่เนื่องจากหน่วยประเมินแต่ละขนาดมีจำนวนที่มากน้อยต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกหน่วยประเมินแต่ละขนาดมา 2 หน่วย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 หน่วยประเมินที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับ	รายการ	จำนวนหน่วยประเมิน	ตัวอย่าง
1.	หน่วยประเมินขนาดเล็ก	105	2
2.	หน่วยประเมินขนาดกลาง	13	2
3.	หน่วยประเมินขนาดใหญ่	7	2
	รวม	125	6

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ที่จะให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก การตอบแบบสอบถาม และการอภิปรายกลุ่มเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

3.1.2.1 กลุ่มผู้บริหาร เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานของหน่วยประเมินนั้นๆ มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี เนื่องจากมีประสบการณ์จากจากดำเนินงานจริงทำให้สามารถอธิบายให้ทราบได้ว่าหน่วยประเมินมีสภาพการจัดการอย่างไร โดยเลือกมาหน่วยละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

3.1.2.2 กลุ่มผู้ประเมิน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี เพราะสามารถจะอธิบายให้ทราบได้ว่าหน่วยประเมินนั้นๆ มีการดำเนินงานจริงอย่างไร ประกอบด้วยผู้ประเมินที่ทำหน้าที่ประเมินสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลของหน่วยประเมินภายนอก 6 หน่วยประเมิน เลือกมาโดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541 : 14) จากจำนวนผู้ประเมินทั้งหมด 895 คน แยกเป็นหน่วยประเมินขนาดเล็ก 85 คน จำนวนตัวอย่าง 26 คน หน่วยประเมินขนาดกลาง 230 คน จำนวนตัวอย่าง 69 คน และหน่วยประเมินขนาดใหญ่ 580 คน จำนวนตัวอย่าง 174 คน ได้รับแบบสอบถามกลับ 146 คน คิดเป็นร้อยละ 84 %

3.1.2.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ตามเกณฑ์มาตรฐานของการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประเภทประชากร	ประชากร	ตัวอย่าง	รวม
1. ผู้บริหาร	6	6	6
2. ผู้ประเมิน	85	26	269
1) ผู้ประเมินหน่วยประเมินขนาดเล็ก (จำนวน 2 หน่วยประเมิน)	230	69	
2) ผู้ประเมินหน่วยประเมินขนาดกลาง (จำนวน 2 หน่วยประเมิน)	580	174	
3) ผู้ประเมินหน่วยประเมินขนาดใหญ่ (จำนวน 2 หน่วยประเมิน)	-	12	12
3. ผู้เชี่ยวชาญ	-	12	12
รวม			287

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งถามในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

3.2.2 แบบสอบถาม (Questionnaires) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรรมการ ผู้บริหาร หน่วยประเมิน พนักงาน ผู้ประเมินภายนอก และผู้ประเมินอภิมานภายในโดยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ซึ่งครอบคลุมในวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกำหนดประเด็นของแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการหน่วยประเมิน เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของหน่วยประเมินในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3.2.3 แนวคำถามในการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิดในการบริหารงานหน่วยประเมิน

ภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นสร้างคำถามโดยการศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา และข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยประเมินภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน 3) ด้านแผนการดำเนินงาน จำนวน 102 ข้อ เมื่อตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลรายข้อพบค่าติดลบ จึงตัดออก 3 ข้อ คือข้อ 50, 51 และ 53

3.4 ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.4.1 ด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงหลักการเชิงทฤษฎีของการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากการอ่านเอกสาร ตำรา โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.2 ด้านเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ศึกษาวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การอภิปรายกลุ่มเฉพาะ และแนวการจัดทำแบบสอบถามจากตำรา เอกสารต่างๆ โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.3 ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหน่วยประเมิน เพื่อให้เข้าใจถึงการรับรู้ และการแสดงออกของกลุ่มตัวอย่าง และสามารถให้ความหมายได้ถูกต้อง

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลตามหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับการมอบหมายการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) จาก สมศ. โดยกลุ่มผู้บริหารใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ส่วนในกลุ่มผู้ประเมินภายนอกใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การได้มาซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะเจาะลึกในประเด็นเช่นเดียวกับการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน โดยมีการตั้งคำถามในประเด็นต่างๆ ให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยประเมิน และประมวลความคิดของกลุ่ม ตามกรอบแนวคิด 3 ด้านดังกล่าว ส่วนวิธีการบันทึกข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึก

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูล แต่ละบรรทัดโดยละเอียดเป็นคำต่อคำ วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยค แยกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Sorting and Coding the Data) จากนั้นให้รหัส (Coding) และนำรหัสเหล่านี้มาจัดเป็นหมวดหมู่ แบ่งแยกประเภท (Category) จัดกลุ่มตามประเภทหรือลักษณะที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์ ไปในทางเดียวกัน ซึ่งได้จัดเป็นกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยตามหัวข้อที่ต้องการศึกษา ตามประเด็นเนื้อหาที่ได้กำหนดกรอบแนวคิดเอาไว้ทั้งหมด 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

จากนั้นคัดเลือกหมวดหมู่หลักหรือรหัสสำคัญ (Core Category) เป็นกระบวนการเลือกหมวดหมู่ที่เป็นแกนสำคัญของปรากฏการณ์ทั้งหมดที่รวบรวมได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหมวดหมู่อื่นอย่างเป็นระบบ และนำสาระที่ได้จากข้อมูลหรือหมวดหมู่นี้มาพัฒนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วนำสาระที่วิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยมารวมกัน และหาข้อสรุปตามผลที่ได้รับจากการศึกษาจริงให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

นำข้อสรุปที่ได้นำเสนอในเชิงพรรณนา ให้เห็นถึงสภาพและปัญหาในการบริหารจัดการหน่วยประเมิน โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็นกลุ่มตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นปัญหา และความต้องการด้านการบริหารจัดการหน่วยประเมิน ดังกล่าว

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

หลังจากได้รวบรวมตรวจสอบแบบสอบถามได้ถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลโดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.5.2.1 ข้อมูลทั่วไปนำมาวิเคราะห์แจกแจงความถี่หาค่าร้อยละของแต่ละข้อ แล้ว

นำเสนอในรูปตาราง และแปลผลด้วยการบรรยาย

3.5.2.2 สภาพการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการหน่วยประเมินการจัดการหน่วยประเมิน นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง และแปลผลด้วยการบรรยาย โดยใช้หลักการของ Likert (Rating Scale)

ตารางที่ 3.3 ตารางระดับคะแนน

คะแนน	ระดับ	ความหมาย
5	ดีมาก	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หรือ ปฏิบัติได้มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 91 ของงาน
4	ดี	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 71-90 ของงาน
3	พอใช้	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 51-70 ของงาน
2	น้อย	มีการปฏิบัติแต่ต้องปรับปรุงค่อนข้างมาก หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 31-50 ของงาน
1	น้อยมาก	มีการปฏิบัติแต่ต้องปรับปรุงมาก หรือ ปฏิบัติได้น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30 ของงาน
0	ไม่ปฏิบัติ	ไม่มีการปฏิบัติ
Na.	ไม่ประเมิน	ไม่สามารถประเมินได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล หรือ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในหัวข้อนั้น ๆ (not applicable or not available)

ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	4.50 – 5.00	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติดีมาก
	3.50 – 4.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติดี
	2.50 – 3.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติพอใช้
	1.50 – 2.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติน้อย
	0.50 – 1.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติน้อยมาก
	0.00 - 0.49	หมายถึง	สภาพไม่มีการปฏิบัติ

3.5.2.3 ในประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาเพื่อให้เห็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการจัดการหน่วยประเมินต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาข้อเสนอในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่ม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลของตอนที่ 1 แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้บริหาร และข้อมูลการอภิปรายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้บริหารหน่วยประเมินภายนอก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 83 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 6 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารหน่วยประเมินภายนอก 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผู้บริหารของหน่วยประเมินแห่งหนึ่งให้ ผู้แทนดำเนินการแทน ผู้วิจัยจึงไม่นำมารวมจำนวนผู้บริหารหน่วยประเมิน ผู้บริหารมีอายุต่ำสุด 46 ปี สูงสุด 68 ปี ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่ำสุด 3 ปี สูงสุด 9 ปี โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด สังกัดหน่วยประเมิน ประเภท ที่ตั้งของหน่วยประเมิน และตำแหน่ง (n=5)

รายการ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	3	60
	หญิง	2	40

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สังกัดหน่วยประเมินที่เป็นนิติบุคคล ประเภท	ห้างหุ้นส่วนจำกัด	3	60
	บริษัทจำกัด	2	40
วุฒิการศึกษาสูงสุด	ปริญญาตรี	3	60
	ปริญญาโท	2	40
ที่ตั้งของหน่วยประเมิน	กรุงเทพมหานคร	3	60
	จังหวัดนนทบุรี	1	20
	จังหวัดสมุทรสาคร	1	20
ผู้ถือหุ้น	ไม่เป็น	1	20
	เป็น	4	80
กรรมการ	ไม่เป็น	3	60
	เป็น	2	40
ผู้บริหารหน่วยประเมิน	ไม่เป็น	1	20
	เป็น	4	80

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ประเมินภายนอก	ไม่เป็น	3	60
	เป็น	2	40
ผู้ประเมินอภิมานภายใน	ไม่เป็น	4	80
	เป็น	1	20

จากตารางที่ 4.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สังกัดห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี หน่วยประเมินภายนอกตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ถือหุ้นแต่ไม่เป็นกรรมการ เป็นผู้บริหารหน่วยประเมิน ไม่เป็นผู้ประเมินภายนอกและผู้ประเมินอภิมานภายใน และปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาเฉลี่ย 7 ปี

รายละเอียดของการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ด้านคือ 1. ด้านสภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2. ด้านปัญหาและข้อเสนอของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละด้านประกอบด้วย การกำหนดทิศทางและแผน การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและจัดการ การเงินและงบประมาณ และระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

1. สภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ผู้บริหารเกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าสภาพของหน่วยประเมินอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ การกำหนดทิศทางและแผน การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและจัดการ การเงินและงบประมาณ และระบบและกลไกการประกันคุณภาพ โดยทำได้ดีที่สุดด้านการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองลงมาคือด้านการกำหนดทิศทางและแผน ทำดีน้อยที่สุดคือด้านการบริหารและจัดการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การกำหนดทิศทางและแผน ผู้บริหารโดยเฉลี่ยเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ มีการกำหนดทิศทาง นโยบายและกลยุทธ์ แผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินแผนของหน่วย โดยมีการกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ ภารกิจและและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมินและมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วย

ประเมินในระดับดีมาก สิ่งที่ยังทำได้พอใช้คือการมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และมีการคำนวณร้อยละของตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

1.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโดยเฉลี่ยเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ปัจจัยเกื้อหนุนและกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านย่อยของแต่ละด้านปฏิบัติได้ระดับดี ยกเว้นด้านย่อยมีการกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยประเมินของพนักงาน และของผู้ประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสม มีเอกสาร สมศ. และข้อมูลย้อนกลับของโรงเรียนเกี่ยวกับการประเมินผู้ประเมินและหน่วยประเมินเก็บไว้อย่างเป็นระบบ มีแผนพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมิน มีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการปฏิบัติงาน มีการทำข้อเสนอขอรับการจัดจ้างจาก สมศ. และมีแผนการประเมินโรงเรียนแต่ละรอบส่ง สมศ. และมีการประเมินโรงเรียนตามแผนที่กำหนด หน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับดีมาก และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดปฏิบัติได้ดีมากคือมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและนำผลไปวางแผนปฏิบัติการแก้ไข/ปรับปรุงพัฒนาผลการดำเนินงานมีสถานศึกษาที่นำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปจัดทำแผนปฏิบัติการ มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนด มีการประเมินผลการดำเนินการ และมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินการ

1.3 การบริหารและการจัดการ ผู้ให้สัมภาษณ์โดยเฉลี่ยเห็นว่าปฏิบัติได้ระดับดีทุกด้าน ยกเว้นด้านผู้บริหารปฏิบัติได้ระดับพอใช้ ด้านย่อยของแต่ละด้านปฏิบัติได้ระดับดี สิ่งทีปฏิบัติได้ระดับดีมากได้แก่มีการดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ มีระบบการบริหารจัดการกับผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามข้อตกลง มีแผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากร มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรตามแผน มีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการบริหารและการจัดการ มีระบบฐานข้อมูลด้านการบริหารและการจัดการ มีโครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดของงานแต่ละหน้าที่และคุณลักษณะหลักของบุคคลในแต่ละหน้าที่ และมีเว็บไซต์ที่มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน สิ่งทีผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าปฏิบัติในระดับพอใช้ได้แก่ มีระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร

1.4 การเงินและงบประมาณ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าปฏิบัติได้ระดับดีด้านนี้ และทุกด้านย่อย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดปฏิบัติระดับดีมากในเรื่องมีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณและมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ

1.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าปฏิบัติได้ระดับดีทุกด้านและทุกด้านน้อยยกเว้นมีคู่มือปฏิบัติในการประกันคุณภาพการประเมินภายในหน่วย

ประเมินปฏิบัติได้ระดับพอใช้ แต่ยังไม่มีความพร้อมในเชิงปฏิบัติระดับดีมากในเรื่อง มีการประเมิน และพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน

2. ปัญหาและข้อเสนอของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก มีรายละเอียดดังตารางที่

4.2

ตารางที่ 4.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก	ข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก
1 การกำหนดทิศทางและแผน	1 การกำหนดทิศทางและแผน
ไม่แน่นอนเพราะการดำเนินงานไม่แน่นอน	ประกันการดำเนินงานโดยพัฒนาหน่วยคุณภาพ
ไม่มีการกำหนดทิศทาง	ควรกำหนดทิศทางและแผนการประเมินให้สอดคล้องกับ สมศ.
หน่วยประเมินภายนอกขึ้นอยู่กับ สมศ. การกำหนดทิศทางและแผนไม่เป็นอิสระ (2 ความถี่)	สมศ. ควรมีการแจ้งนโยบาย ทิศทางในการดำเนินการเพื่อหน่วยประเมินจะได้กำหนดนโยบายและทิศทางได้สอดคล้องเหมาะสม
การกำหนดทิศทางไม่เป็นอิสระขึ้นอยู่กับ สมศ. เป็นผู้กำหนดซึ่งหน่วยประเมินวางแผนพัฒนาได้ยาก	สมศ. ควรกำหนดนโยบายและแผนให้นิ่งอย่าเปลี่ยนแปลงบ่อยและควรแจ้งให้หน่วยประเมินทราบล่วงหน้าเพื่อกำหนดแผนให้สอดคล้องกัน
ขาดเงินทุน งบประมาณการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาผู้ประเมิน	ให้ สมศ. พัฒนาเอง หน่วยประเมินช่วยเหลือตนเองโดยจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาผู้ประเมิน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก	ข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก
2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
การขอแผนล่วงหน้าเป็นเวลานานทำให้ผู้ประเมินที่อายุมากบางท่านป่วยกะทันหันไม่สามารถออกประเมินได้	สมศ. ควรให้หน่วยประเมินทำแผนภาคเรียนละครั้ง ไม่ควรทำแผนประเมินตลอดทั้งปี
ผู้ประเมินภายนอกบางส่วนส่งงานไม่เป็นไปตามกำหนด	แจกเครื่องมือให้ผู้ประเมินภายนอกเพื่อทำให้เร็วขึ้น กำหนดบทลงโทษและรางวัล
ผู้ประเมินอกภายนอกระบบใหม่ที่ สมศ. กำหนดทำให้หน่วยประเมินภายนอกต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้ส่งงานทันตามกำหนด	เปลี่ยนคุณภาพรายงานการประเมินตามที่คุณประเมินอกภายนอกต้องการ
ผู้ประเมินภายนอกส่วนน้อยมีปัญหาข้อด้านประสิทธิภาพเนื่องจากหน่วยประเมินมีการกำหนดโครงการพัฒนาผู้ประเมินและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	
ผลงานจากการประเมินคุณภาพที่หน่วยกำหนดด้วยระยะเวลาที่กำหนดไว้ทำให้ส่งงานมาโดยคุณภาพไม่เป็นไปตามที่หน่วยกำหนด	ให้ผู้ประเมินเตรียมตัวโดยเตรียมทำงานก่อนประเมินประมาณ 30 %
ผู้ประเมินบางคนไม่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	อบรมคอมพิวเตอร์
เอกสารที่ต้องใช้ก่อนประเมิน (SAR) ได้รับล่าช้า	ให้ผู้ประเมินค้นหาทาง Internet และขอจาก สพฐ.
ขาดเอกสาร SAR มาศึกษา	สมศ. ประสานงานกับสถานศึกษาหรือ สพฐ. ให้จัดส่ง SAR มาให้ทันกำหนดเวลา
คุณภาพทีมวิชาการ หากปริมาณงานมากทำให้ควบคุมคุณภาพไม่ทั่วถึง	พัฒนาทีมวิชาการให้เข้มแข็ง และควบคุมคุณภาพอย่างใกล้ชิดจากกลุ่มประเมินและหน่วยประเมิน
คุณภาพการกำกับติดตามที่ช่วยเหลือทางวิชาการแก่ทีมประเมิน	กระจายอำนาจไปยังทีมประเมินภายใต้การกำกับติดตามโดยหน่วยประเมินอย่างใกล้ชิด

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก	ข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก
การทำงานภายใต้เวลาที่จำกัด	ขยายระยะเวลาดำเนินการประเมิน
ความคาดหวังในผลประเมินของสถานศึกษา โดยต้นสังกัดบางแห่ง (สพท.) ใช้ผลประเมินลงโทษสถานศึกษา	ให้สถานศึกษาและต้นสังกัดใช้ผลเพื่อการพัฒนา เป็นสำคัญและไม่ควรเน้นการลงโทษ
การประเมินในภูมิภาคอื่น ๆ ที่อยู่คนละภาคกับที่ตั้งหน่วยทำให้การติดตามผลการปฏิบัติงานมีอุปสรรคไม่ทันเวลา	ควรสรรหาผู้ประเมินที่มีคุณภาพมีเจตน์นัยหน่วยประเมินไม่สามารถรับงานได้ การทำงานไม่มีคุณภาพ
สถานศึกษาไม่ได้ทำประกันภายในอย่างแท้จริงทำให้ SAR ไม่สะท้อนสภาพจริง การประเมินภายนอกจึงไม่ใช่เป็นการยืนยัน SAR แต่ต้องไปเก็บข้อมูลใหม่เกือบทั้งหมด ทำให้การทำงานล่าช้าไม่ค่อยทันเวลา	กระทรวงศึกษาธิการควรดูแลให้ SAR มีความน่าเชื่อถือ
ผู้ประเมินไม่มีคุณภาพไม่เป็นผู้ประเมินมืออาชีพ	จัดอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ประเมินอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
พัฒนาคุณภาพของผลผลิต (รายงาน) ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา สมศ. และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคน	นำข้อเสนอแนะของผู้ประเมินอกิมาณภายนอกมาพัฒนา/ปรับปรุงรายงานให้มีคุณภาพมากขึ้น
จัดอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประเมิน	
ปัญหาในการพัฒนาผู้ประเมินรายใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์การประเมินเป็นภาระงานของหน่วยประเมินในการพัฒนาผู้ประเมินรายใหม่ให้มีความรู้ความเข้าใจในการเก็บข้อมูล บันทึกภาคสนาม และเขียนรายงานการประเมิน	จัดอบรม สัมมนาผู้ประเมินรายใหม่อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก	ข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก
3 การบริหารและจัดการ	3 การบริหารและจัดการ
ผู้ประเมินมีอายุมาก สุขภาพไม่ดี ขาดการติดตามองค์ความรู้ทางการศึกษาใหม่ๆ	หน่วยประเมินจัดอบรม ประชุม สัมมนาเพิ่มเติม สมศ. ให้การสนับสนุนการพัฒนาผู้ประเมินโดยให้หน่วยประเมินดำเนินการภายใต้การช่วยเหลือควบคุมดูแลจาก สมศ.
การสอบต่ออายุได้น้อย	
ผู้ประเมินใหม่สนใจเข้าร่วมเป็นผู้ประเมินน้อย	ให้หน่วยประเมินพัฒนาผู้ประเมินเองได้และ สมศ. ควบคุมคุณภาพโดยการจัดทดสอบ
ปริมาณของผู้ประเมินไม่เพียงพอต่อการประเมิน	สรรหาผู้ประเมินที่มีคุณภาพโดยประชาสัมพันธ์ทาง website ของหน่วยประเมิน
งานที่ได้รับไม่แน่นอนและไม่ต่อเนื่อง	สมศ. จัดระบบการจัดสรรงานให้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี
ไม่มี	ให้ผู้ประเมินมีส่วนร่วมในการบริหารตามสมควร
การได้รับงานจาก สมศ. ไม่แน่นอนทำให้วางแผนการบริหารและการจัดการทุก ๆ เรื่องลำบากมาก	สมศ. ควรประกันการได้งานให้แก่หน่วยประเมินที่มีคุณภาพ
4 การเงินและงบประมาณ	4 การเงินและงบประมาณ
แผนการดำเนินงานขาดงบประมาณสนับสนุนเพราะหน่วยประเมินมีรายได้เพียงทางเดียวคือจากการประเมินและรายได้จาก สมศ. ไม่แน่นอน	เร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณจาก สมศ. ไปยังหน่วยประเมินให้มีกรอบเวลาที่ชัดเจนและเหมาะสม
การเงินไม่แน่นอนการดำเนินงานตามแผนไม่เป็นไปตามแผน	
ล่าช้ามาก ๆ	เป็นอำนาจของ สมศ. พิจารณาเร่งรัดให้เร็วขึ้น

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก	ข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก
ไม่มี	จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรร้อยละ 5 ของรายได้
รายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับภาระที่ได้รับงานจาก สมศ. (2 ความถี่)	หากแก้ปัญหาการได้รับงานอย่างสม่ำเสมอได้ ก็จะแก้เรื่องการเงินได้ (2 ความถี่)
5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ
ใช้มาตรฐานการประกันคุณภาพหน่วย ประเมินที่ สมศ. กำหนด	หน่วยประเมินร่วมมือกับ สมศ. ร่วมกันกำหนด ระบบ กลไก และพัฒนาหน่วยประเมินร่วมกัน
ไม่มี	มีการประเมินผลผู้ประเมินเพื่อปรับปรุงทุกครั้ง
ระบบประกันของ สมศ. ได้แก่มาตรฐาน ตัว บ่งชี้ของหน่วยประเมินที่กำหนดโดย สมศ. ไม่ สอดคล้องกับหน่วยประเมิน (2 ความถี่)	ควรมีการปรับปรุงมาตรฐาน ตัวบ่งชี้โดย สมศ. และหน่วยประเมินร่วมกันดำเนินการ (2 ความถี่)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านการ ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่าง 12 คน ส่วน ใหญ่เป็นเพศหญิง ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน มีอายุต่ำสุด 55 ปี สูงสุด 71 ปี

ตารางที่ 4.3 สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด สังกัด ประเภท ที่ตั้ง ของหน่วยประเมิน และตำแหน่ง (n=6)

รายการ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	1	16.67
	หญิง	5	83.33

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาสูงสุด	ปริญญาตรี	1	16.67
	ปริญญาโท	3	50
	ปริญญาเอก	2	33.34
สังกัดหน่วยประเมินที่เป็นนิติบุคคล ประเภท	ห้างหุ้นส่วน จำกัด	2	33.34
	บริษัทจำกัด	4	66.67
ที่ตั้งของหน่วยประเมิน	กรุงเทพมหานคร	3	50
	จังหวัดนนทบุรี	3	50
ผู้ถือหุ้น	ไม่เป็น	3	50
	เป็น	3	50
กรรมการ	ไม่เป็น	3	50
	เป็น	3	50
ผู้บริหารหน่วยประเมิน	ไม่เป็น	4	66.67
	เป็น	2	33.34

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ประเมินภายนอก	ไม่เป็น	1	16.67
	เป็น	5	83.34
ผู้ประเมินอภิมานภายใน	ไม่เป็น	1	16.67
	เป็น	5	83.34

จากตารางที่ 4.3 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 64 ปี ปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เฉลี่ย 7 ปี วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท สังกัดหน่วยประเมินที่เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด เป็นทั้งผู้ประเมินภายนอกและผู้ประเมินอภิมานภายใน อายุเฉลี่ย 64 ปี ปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉลี่ย 8 ปี ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานการประเมินภายนอกสถานศึกษา โดยแบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ด้านคือ 1. ด้านสภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2. ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละด้านประกอบด้วย การกำหนดทิศทางและแผนการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและจัดการ การเงินและงบประมาณ และระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

3.1 สภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายถึงสภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกแต่ละด้านจำนวน 5 ด้านแล้ว ผู้เชี่ยวชาญเกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าสภาพของหน่วยประเมินอยู่ในระดับดีทุกด้านได้แก่ การกำหนดทิศทางและแผน การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและจัดการ การเงินและงบประมาณ และระบบและกลไกการประกันคุณภาพ โดยทำได้ดีที่สุดด้านระบบและกลไกการประกันคุณภาพ รองลงมาคือด้านการกำหนดทิศทางและแผน ทำได้น้อยที่สุดคือด้านการเงินและงบประมาณ รายละเอียดการอภิปรายแต่ละด้านดังนี้

3.1.1 การกำหนดทิศทางและแผน ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายว่าหน่วยประเมินภายนอกส่วนใหญ่มีการกำหนดทิศทางขององค์กร จัดทำแผน ดำเนินการตามแผนและประเมินแผนระดับดี แต่ก็ยังมีบางหน่วยประเมินที่ดำเนินการทุกอย่างแต่ไม่สมบูรณ์ เช่น การเผยแพร่นโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมินให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจ มีการติดตามและประเมินแผนปฏิบัติการประจำปี การรายงานผลการปฏิบัติงานตามที่โครงการ/กิจกรรมกำหนด

3.1.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายว่าด้านย่อยของการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดีทุกด้านย่อยแต่มีบางเรื่องที่อยู่ในระดับพอใช้ได้ มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสม มีการบันทึกข้อเสนอแนะ/ข้อร้องเรียนจากผู้ปฏิบัติงานและจากโรงเรียน โดยจัดไว้เป็นระบบสามารถใช้ประโยชน์ได้ และมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงาน

3.1.3 การบริหารและการจัดการ ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายด้านย่อยของการบริหารและการจัดการ ได้แก่ ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน ผู้บริหาร บุคลากรสนับสนุนการบริหารและการจัดการ ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการการบริหารและการจัดการ แล้วสรุปว่าหน่วยประเมินภายนอกมีการบริหารและการจัดการอยู่ในระดับดี มี 2 ด้านย่อยที่ปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ มีระบบการบริหารจัดการกับผู้ที่มีการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามข้อตกลง และมีรายละเอียดของงานแต่ละหน้าที่และคุณลักษณะหลักของบุคคลในแต่ละหน้าที่ ด้านย่อยที่ปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ได้แก่ ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน และผู้บริหาร ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมินปฏิบัติได้พอใช้ได้ มีการดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน คณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ และมีระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร ปฏิบัติระดับน้อยได้แก่ คณะกรรมการมีการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมินและคณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น

3.1.4 การเงินและงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายว่าด้านนี้หน่วยประเมินปฏิบัติน้อยเรื่องมีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ นอกนั้นปฏิบัติได้พอใช้ ได้แก่ มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน มีการจัดสรรทรัพยากรให้แต่ละโครงการ/กิจกรรมโดยคำนึงถึงการลงทุนและผลตอบแทน มีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณ และมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ

3.1.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายว่าด้านนี้หน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับดีทุกด้านข้อย่อยได้แก่ทรัพยากรบุคคลด้านการประกันคุณภาพปัจจัยเกื้อหนุนและกระบวนการประกันคุณภาพ

3.2 ปัญหาของการจัดการและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เชี่ยวชาญได้ระบุปัญหาและให้ข้อเสนอแนะตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
1. การกำหนดทิศทางและแผน	1. การกำหนดทิศทางและแผน
หน่วยประเมินภายนอกที่ไม่ได้รับการจัด จ้างไม่สามารถจัดทำแผน ดำเนินงานตามแผน และประเมินแผนเพราะไม่มีงบประมาณ	ควรทำแผนเฉพาะงบประมาณที่ได้รับการ จัดจ้าง
หน่วยประเมินไม่มีส่วนร่วมในการทำงาน กับ สมศ.แต่มีหน้าที่รับจ้างอย่างเดียว	สมศ.ควรเปิดโอกาสให้หน่วยประเมินมี ส่วนร่วมมากขึ้น
2. การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน	2. การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน
ผู้ประเมินภายนอกไม่สามารถเป็นมือ อาชีพเพราะไม่มีงานให้ทำอย่างสม่ำเสมอ	ผู้ประเมินต้องประกอบอาชีพอื่นเป็นหลัก และรับงานประเมินเป็นครั้งคราว
ผู้ประเมินไม่มีความมั่นคงในอาชีพ	ควรมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน
ผู้ประเมินมีความรู้ไม่ทันความเปลี่ยนแปลง	สมศ.ควรจัดการเรียนรู้ที่รวดเร็วเช่น e- learning
การสรรหา และคัดเลือกผู้ประเมิน	มีระบบการสรรหา และคัดเลือกผู้ประเมิน
ขาดมีการบันทึกการปฏิบัติของผู้ประเมินที่ไม่ เป็นไปตามจรรยาบรรณ	มีการบันทึกการปฏิบัติของผู้ประเมินที่ไม่ เป็นไปตามจรรยาบรรณ

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ขาดการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตาม จรรยาบรรณตามความเหมาะสม	มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตาม จรรยาบรรณตามความเหมาะสม
3. การบริหารและจัดการ	3. การบริหารและจัดการ
หน่วยประเมินไม่สามารถจัดจ้างพนักงาน ประจำได้อย่างเพียงพอ	ควรจ้างพนักงานประจำเท่าที่ได้รับงาน นอกนั้นควรเป็นพนักงานชั่วคราว
คณะกรรมการขาด/มีการการกำกับดูแลกิจการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมินน้อย	คณะกรรมการมีการกำกับดูแลกิจการเพื่อ ประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมิน
คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการ ปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น	คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการ ปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น
คณะกรรมการไม่เป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ	คณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ
ไม่มีระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร	ทำระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร
4. การเงินและงบประมาณ	4. การเงินและงบประมาณ
หน่วยประเมินมีรายได้ไม่แน่นอน	
ระยะเวลาการทำงานน้อย	
ไม่มีการจัดสรรงบประมาณตามแผน ดำเนินการของหน่วยประเมิน	มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการ ของหน่วยประเมิน
ไม่มีการติดตามและประเมินผลการใช้ งบประมาณ	มีการติดตามและประเมินผลการใช้ งบประมาณ
5. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	5. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ
ไม่สามารถประกันคุณภาพภายในตามแผนที่ กำหนด	มีการประกันคุณภาพภายในตามแผนที่กำหนด
ขาดการประเมินผลการดำเนินการประกัน คุณภาพภายใน มีการนำผลการประเมินมา ปรับปรุงการประกันคุณภาพภายในน้อย	มีการประเมินผลการดำเนินการประกัน คุณภาพภายในและมีการนำผลการประเมินมา ปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างผู้ประเมินของหน่วยประเมินภายนอกขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ จำนวน 269 คน ผู้ประเมินภายนอกได้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 54.28 ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นผู้ประเมินของหน่วยประเมินภายนอกขนาดใหญ่ ดังตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอก และ 3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 4.5 หน่วยประเมินและผู้ประเมินที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับ	หน่วยประเมินขนาด	จำนวนหน่วยประเมิน	ตัวอย่างหน่วยประเมิน	จำนวนผู้ประเมิน	ตัวอย่างผู้ประเมิน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
1.	เล็ก	105	2	85	26	26	100.00
2.	กลาง	13	2	230	69	41	59.42
3.	ใหญ่	7	2	580	174	79	45.40
รวม		125	6	895	269	146	54.28

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพและข้อมูลทั่วไปตามรายละเอียดในตารางที่ 4.4 และตารางที่ 4.5 ส่วนใหญ่มีอายุต่ำสุด 32 ปี สูงสุด 72 ปี เฉลี่ยอายุ 57 ปี โดยปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก สูงสุด 8 ปี เฉลี่ยการปฏิบัติงาน 4 ปี 6 เดือน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด สังกัด
ประเภท ที่ตั้งของหน่วยประเมิน และตำแหน่ง (n=146)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	71	48.63
1.2 หญิง	75	51.37
2. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
2.1 ปริญญาตรี	66	45.20
2.2 ปริญญาโท	79	54.11
2.3 ปริญญาเอก	1	0.68
3. สังกัดหน่วยประเมินที่เป็นนิติบุคคลประเภท		
3.1 ห้างหุ้นส่วนจำกัด	107	73.29
3.2 บริษัทจำกัด	39	26.71
4. ที่ตั้งของหน่วยประเมิน		
4.1 กรุงเทพมหานคร	86	58.90
4.2 จังหวัดนนทบุรี	18	12.33
4.3 จังหวัดสมุทรสาคร	42	28.77
5. ตำแหน่งในหน่วยประเมิน		
5.1 ผู้ถือหุ้น	10	6.85
5.2 กรรมการ	8	5.48
5.3 ผู้บริหารหน่วยประเมิน	13	8.90
5.4 พนักงาน	2	1.37
5.5 ผู้ประเมินภายนอก	146	100.00
5.6 ผู้ประเมินอภิमानภายใน	15	10.27

จากตารางที่ 4.6 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 51 อายุเฉลี่ย 57 ปี มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท ร้อยละ 54 สังกัดห้างหุ้นส่วนจำกัดมากที่สุดร้อยละ 73 หน่วยประเมินภายนอกส่วนใหญ่สังกัดหน่วยประเมินภายนอกที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครมากที่สุด

ร้อยละ 59 ผู้ประเมินภายนอกส่วนใหญ่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งอื่นในหน่วยประเมินภายนอก และผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี

ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอก

การดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกประกอบด้วยการกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการและการประเมินแผน การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและจัดการ การเงินและงบประมาณ และระบบและกลไกการประกันคุณภาพ ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นว่าหน่วยประเมินภายนอกมีสภาพการดำเนินงานอยู่ระดับดี ($\bar{X}=3.65$ $SD=0.70$) โดยทำได้ดีที่สุดในด้านการเงินและงบประมาณ รองลงมาคือด้านการบริหารและจัดการ ทำได้น้อยที่สุดคือด้านการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.7 สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (n=146)

ด้านของการดำเนินงาน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการและการประเมินแผน	3.63	0.78	ดี
2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.62	0.69	ดี
3 การบริหารและจัดการ	3.66	0.67	ดี
4 การเงินและงบประมาณ	3.68	0.66	ดี
5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	3.65	0.70	ดี
เฉลี่ย	3.65	0.70	ดี

จากตารางที่ 4.7 พบว่าด้านของการดำเนินงานอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.62$ - $\bar{X}=3.68$) ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมากที่สุดเห็นว่าการเงินและงบประมาณอยู่ระดับดี ($\bar{X}=3.68$) รองลงมาคือด้านการบริหารและจัดการ ($\bar{X}=3.66$)

2.1 การกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการและการประเมินแผน

ตารางที่ 4.8 องค์ประกอบย่อยของทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผนของหน่วยประเมินภายนอก ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยเห็นว่าทิศทาง แผนการดำเนินการ และการประเมินแผน

ทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ทิศทาง			
1. มีการศึกษาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลัก	3.75	0.92	ดี
2. มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยประเมิน	3.59	0.79	ดี
3. มีการกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมิน	3.68	0.72	ดี
4. มีการเผยแพร่ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมินให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจ	3.69	0.74	ดี
ทิศทางเฉลี่ย	3.68	0.79	ดี
นโยบายและกลยุทธ์			
5. มีการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมิน	3.64	0.74	ดี
6. มีการเผยแพร่ นโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมินให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจ	3.59	0.76	ดี
นโยบายและกลยุทธ์เฉลี่ย	3.62	0.75	ดี
แผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินแผน			
7. มีการจัดทำแผนระยะ 3-5 ปีที่สอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมิน	3.61	0.80	ดี
8. มีการกระจายกลยุทธ์ไปสู่โครงการ/กิจกรรม พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ และเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว	3.54	0.81	ดี
9. มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมิน	3.60	0.81	ดี
10. มีการติดตามและประเมินแผนปฏิบัติการประจำปี	3.56	0.80	ดี

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
11.มีการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี	3.57	0.82	ดี
12.มีการทบทวนหลังการทำงานตามโครงการ/กิจกรรม	3.54	0.82	ดี
13.มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามที่โครงการ/กิจกรรมกำหนด	3.58	0.79	ดี
14.มีการรวบรวมข้อมูลของตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด	3.55	0.83	ดี
15.ตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด	3.43	0.80	พอใช้
16.มีการคำนวณร้อยละของตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด	3.45	0.86	พอใช้
17.มีการประเมินและรายงานผลการประเมินแผนปฏิบัติการประจำปี	3.51	0.71	ดี
18.มีการนำผลการปฏิบัติงานมาทบทวนเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิมหรือหน่วยประเมินอื่นและวางแผนพัฒนาการดำเนินงานในรอบต่อไป	3.51	0.82	ดี
แผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินแผนเฉลี่ย	3.59	10.79	ดี
ทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผนเฉลี่ย	3.63	0.78	ดี

จากตารางที่ 4.8 ทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผนอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.63$ $SD=0.78$) ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมากที่สุดเห็นว่ามีการศึกษาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลักระดับดี ($\bar{X}=3.75$) รองลงมาคือมีการเผยแพร่ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมินให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจ ($\bar{X}=3.69$)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ทรัพยากรบุคคล			ดี
19.มีระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกผู้ประเมิน	3.63	0.61	ดี
20. มีการกำหนดคุณสมบัติและภาระงานของผู้ประเมิน	3.64	0.59	ดี
21.มีการกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยประเมิน ของพนักงาน และของ ผู้ประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร	3.67	0.59	ดี
22. มีระบบการสรรหา และคัดเลือกผู้ประเมิน	3.59	0.61	ดี
23.มีการบันทึกการปฏิบัติของผู้ประเมินที่ไม่เป็นไปตามจรรยาบรรณ	3.63	0.58	ดี
24.มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความ เหมาะสม	3.58	0.60	ดี
25.มีการประเมินผู้ประเมินรายบุคคล	3.47	0.69	พอใช้
26.มีการประเมินผลการปฏิบัติงานและนำผลไปวางแผนปฏิบัติการ แก้ไข/ปรับปรุงพัฒนาผลการทำงาน	3.57	0.64	ดี
27.มีเอกสาร สมศ. และข้อมูลย้อนกลับของ โรงเรียนเกี่ยวกับการ ประเมินผู้ประเมินและหน่วยประเมินเก็บไว้อย่างเป็นระบบ	3.59	0.63	ดี
28.มีการทบทวนหลังการทำงานการประเมินแต่ละรอบ	3.62	0.62	ดี
29.มีการบันทึกข้อเสนอแนะ/ข้อร้องเรียนจากผู้ปฏิบัติงานและจาก โรงเรียน โดยจัดไว้เป็นระบบสามารถใช้ประโยชน์ได้	3.68	0.74	ดี
30. มีแผนพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมิน	3.70	0.69	ดี
31. มีการพัฒนาความสามารถของผู้ประเมินตามแผน	3.64	0.66	ดี
ทรัพยากรบุคคลเฉลี่ย	3.54	0.81	ดี
ปัจจัยเกื้อหนุน			ดี
32. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงาน	3.71	0.57	ดี
33. มีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการปฏิบัติงาน	3.77	0.59	ดี
34.มีระบบฐานข้อมูล	3.77	0.58	ดี
35. มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน	3.84	0.53	ดี

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ปัจจัยเกื้อหนุนเฉลี่ย	3.62	0.63	ดี
กระบวนการปฏิบัติงาน			ดี
36.มีการทำข้อเสนอขอรับการจัดจ้างจาก สมศ.	3.97	0.59	
37.มีแผนการประเมิน โรงเรียนแต่ละรอบส่ง สมศ.	3.94	0.58	ดี
38.มีการกำหนดแผนการประเมิน โรงเรียนแต่ละ โรงล่วงหน้าเป็น ลายลักษณ์อักษร	3.85	0.63	ดี
39.มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้ ประเมินในทีม	3.87	0.61	ดี
40.มีการประเมิน โรงเรียนตามแผนที่กำหนด	3.86	0.61	ดี
41.มีการส่งรายงานการประเมินให้ โรงเรียนและ สมศ. ภายในกำหนด	3.82	0.62	ดี
42.มีรายงานการประเมินที่ สมศ.รับรองโดยไม่มี การแก้ไข	3.77	0.59	ดี
43.มีสถานศึกษาที่นำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปจัดทำแผนปฏิบัติการ	3.79	0.59	ดี
44. มีการวางแผนดำเนินการสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยประเมิน	3.77	0.57	ดี
45. มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนด	3.73	0.60	ดี
46. มีการประเมินผลการดำเนินการ	3.74	0.62	ดี
47.มีขั้นตอนของกระบวนการทำงานและผู้รับผิดชอบตั้งแต่เริ่มรับงาน จนส่งงานให้ สมศ. เป็นลายลักษณ์อักษร	3.73	0.59	ดี
48. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินการ	3.63	0.74	ดี
กระบวนการปฏิบัติงานเฉลี่ย	3.71	0.62	ดี
การดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉลี่ย	3.62	0.69	ดี

จากตารางที่ 4.8 สภาพการดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.62$ $SD=0.69$) ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมากที่สุดเห็นว่ามี การทำข้อเสนอขอรับการ
การจัดจ้างจาก สมศ.ระดับดี ($\bar{X}=3.97$) รองลงมาคือมีแผนการประเมิน โรงเรียนแต่ละรอบส่ง สมศ.
($\bar{X}=3.94$)

ตารางที่ 4.9 สภาพการการบริหารและจัดการ

สภาพการการบริหารและจัดการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน			ดี
49.มีการรักษาสิทธิของผู้ถือหุ้นทุกประการ	3.66	0.69	ดี
50.มีการปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม	3.70	0.74	ดี
51.มีการดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.68	0.67	ดี
52.มีการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ	3.69	0.69	ดี
53.มีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับบริษัทอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และโปร่งใสผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ	3.69	0.70	ดี
54.คณะกรรมการมีการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมิน	3.63	0.74	ดี
55.คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น	3.63	0.78	ดี
56.คณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ	3.61	0.69	ดี
ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมินเฉลี่ย	3.80	0.61	ดี
ผู้บริหาร			ดี
57. มีระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร	3.65	0.65	ดี
58. มีการประเมินและพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้บริหาร	3.54	0.72	ดี
ผู้บริหารเฉลี่ย	3.66	0.71	ดี
บุคลากรสนับสนุนการบริหารและจัดการ			ดี
59. มีระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกบุคลากร	3.65	0.64	ดี
60. มีการกำหนดคุณสมบัติและภาระงานของบุคลากร	3.51	0.66	ดี
61. มีการประเมินบุคลากรรายบุคคล	3.57	0.64	ดี
62. มีระบบการบริหารจัดการกับผู้ที่มิผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามข้อตกลง	3.58	0.63	ดี
63. มีแผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากร	3.66	0.60	ดี

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

สภาพการการบริหารและจัดการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
64. มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรตามแผน	3.67	0.59	ดี
65. มีการจัดสรรผลตอบแทน/ยกย่องเชิดชูเกียรติที่สอดคล้องกับผลการปฏิบัติงาน เป็นที่ยอมรับร่วมกัน	3.57	0.60	ดี
บุคลากรสนับสนุนการบริหารและจัดการ	3.60	0.62	ดี
ปัจจัยเกื้อหนุน			
66. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารและจัดการ	3.64	0.61	ดี
67. มีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการบริหารและจัดการ	3.66	0.63	ดี
68. มีระบบฐานข้อมูลด้านการบริหารและจัดการ	3.69	0.62	ดี
ปัจจัยเกื้อหนุนเฉลี่ย	3.60	0.69	ดี
กระบวนการการบริหารและจัดการ			
69. มีนโยบายการบริหารหน่วยประเมินที่ชัดเจน	3.65	2.61	ดี
70. มีโครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ	3.84	0.60	ดี
71. มีระบบการสรรหา คัดเลือกผู้ประเมินและบุคลากรเข้างานตามโครงสร้าง	3.61	0.58	ดี
72. มีรายละเอียดของงานแต่ละหน้าที่และคุณลักษณะหลักของบุคคลในแต่ละหน้าที่	3.67	0.59	ดี
73. มีความสอดคล้องระหว่างการมอบหมายงานกับสรรณะของบุคคล	3.67	0.55	ดี
74. มีการสื่อสารภายในหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	3.73	0.54	ดี
75. มีคู่มือปฏิบัติงานสำหรับทุกฝ่าย	3.65	0.61	ดี
76. มีเว็บไซต์ที่มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน	3.70	0.53	ดี
77. มีหลายช่องทางในการสื่อสารข้อสนเทศของหน่วยประเมินสู่ผู้เกี่ยวข้อง	3.65	0.70	ดี
78. บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร	3.47	0.74	พอใช้
79. มีการดูแลบุคลากรอย่างเหมาะสม	3.57	0.73	ดี

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

สภาพการการบริหารและจัดการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
80. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอ	3.58	0.68	ดี
81. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารและจัดการ	3.66	0.62	ดี
82. มีการประเมินผลการบริหาร	3.61	0.64	ดี
83. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการบริหารและจัดการ	3.67	0.61	ดี
กระบวนการการบริหารและจัดการเฉลี่ย	3.64	0.70	ดี
การบริหารและจัดการเฉลี่ย	3.66	0.67	ดี

จากตารางที่ 4.9 สภาพการการบริหารและจัดการอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.66$ SD=0.67) ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมากที่สุดเห็นว่ามีโครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรค่องตัวและมีประสิทธิภาพระดับดี ($\bar{X}=3.84$) รองลงมาคือมีการสื่อสารภายในหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ($\bar{X}=3.73$)

ตารางที่ 4.10 สภาพการการเงินและงบประมาณ

สภาพการการเงินและงบประมาณ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน	3.67	0.58	ดี
84. มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน			ดี
85. มีการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ละ โครงการ/กิจกรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนและผลตอบแทน	3.67	0.67	ดี
86. มีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน	3.71	0.68	ดี
87. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณ	3.72	0.69	ดี
88. มีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ	3.64	0.67	ดี
89. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ	3.66	0.66	ดี

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

สภาพการการเงินและงบประมาณ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การเงินและงบประมาณเฉลี่ย	3.68	0.66	ดี

จากตารางที่ 4.10 สภาพการการเงินและงบประมาณอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.68$ SD=0.66) ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมากที่สุดเห็นว่ามีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณระดับดี ($\bar{X}=3.72$) รองลงมาคือมีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน ($\bar{X}=3.71$)

ตารางที่ 4.11 สภาพระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

สภาพระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ทรัพยากรบุคคลด้านการประกันคุณภาพ			ดี
90. มีบุคลากรและคณะกรรมการรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในหน่วยประเมิน	3.67	0.66	
91. มีการประเมินและพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน	3.65	0.64	ดี
ทรัพยากรบุคคลด้านการประกันคุณภาพเฉลี่ย	3.65	0.76	ดี
ปัจจัยเกื้อหนุน			
92. มีการจัดสรรงบประมาณของหน่วยประเมินเพื่อสนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน	3.56	0.71	ดี
93. มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ	3.58	0.68	ดี
ปัจจัยเกื้อหนุนเฉลี่ย	3.68	0.66	ดี
กระบวนการประกันคุณภาพ			ดี
94. มีการวางแผนปฏิบัติการด้านการประกันคุณภาพ	3.60	0.68	
95. มีคู่มือปฏิบัติในการประกันคุณภาพการประเมินภายในหน่วยประเมิน	3.55	0.73	ดี

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

สภาพระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
96. มีการทำรายงานการประเมินตนเองของหน่วยประเมิน	3.63	0.68	ดี
97. มีการประกันคุณภาพภายในตามแผนที่กำหนด	3.63	0.68	ดี
98. มีการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน	3.61	0.69	ดี
99. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน	3.61	0.69	ดี
กระบวนการประกันคุณภาพเฉลี่ย	3.62	0.69	ดี
ระบบและกลไกการประกันคุณภาพเฉลี่ย	3.65	0.70	ดี

จากตารางที่ 4.11 สภาพระบบและกลไกการประกันคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.65$ SD=0.70) ผู้ประเมินภายนอกโดยเฉลี่ยมากที่สุดเห็นว่า มีบุคลากรและคณะกรรมการรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในหน่วยประเมินระดับดี ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมาคือมีการประเมินและพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X}=3.65$)

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผู้ประเมินย่อยภายนอกได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะจำนวน 5 ด้าน ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
1. การกำหนดทิศทางและแผน	1. การกำหนดทิศทางและแผน
ศึกษาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลักน้อย	มีการศึกษาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลักอย่างละเอียด โดยเฉพาะ สมศ.
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดน้อย	กำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด
2. การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2. การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
การสรรหา และคัดเลือกผู้ประเมินไม่เป็นระบบ	ให้ใช้ระบบการสรรหา และคัดเลือกผู้ประเมิน
ขาดการประเมินผู้ประเมินรายบุคคล	ให้มีการประเมินผู้ประเมินรายบุคคลทุกคน
3. การบริหารและจัดการ	3. การบริหารและจัดการ
ไม่มีการประเมินและพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้บริหารอย่างชัดเจน	ให้มีการประเมินและพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้บริหารหน่วยประเมิน
ไม่มีระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกบุคลากร	ทำระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกบุคลากร
4. การเงินและงบประมาณ	4. การเงินและงบประมาณ
ขาดระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน	มีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน
การจัดการการเงินและงบประมาณล่าช้า	มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณ
ไม่มีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ	มีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ
ขาดการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ	มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	5. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ
ขาดบุคลากรและคณะกรรมการรับผิดชอบงาน ประกันคุณภาพภายในหน่วยประเมิน	แต่งตั้งบุคลากรและคณะกรรมการรับผิดชอบ งานประกันคุณภาพภายในหน่วยประเมิน
ไม่มีงบประมาณของหน่วยประเมินเพื่อ สนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน	ให้จัดสรรงบประมาณของหน่วยประเมินเพื่อ สนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน
ขาดระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกัน คุณภาพ	มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเรื่องการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การสรุปเป็นภาพรวมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยเป็นการให้เหตุผลประกอบผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะมีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาข้อเสนอในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรประกอบด้วยผู้บริหาร และผู้ประเมินของหน่วยประเมินภายนอกที่ สมศ. ให้การรับรองและให้เป็นหน่วยประเมินที่ได้รับมอบหมายให้ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากหน่วยประเมินภายนอก 3 ขนาดคือขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 163 คน ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยประเมินภายนอก 5 คน ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ประเมินภายนอก 146 คน ตอบแบบสอบถาม และผู้เชี่ยวชาญ 12 คนเข้าร่วมการอภิปรายกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และแบบบันทึกการอภิปรายกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่มโดยวิธีวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของความคิดเห็นเพิ่มเติม

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหน่วยประเมินภายนอก จากการอภิปรายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และจากการตอบแบบสอบถามของผู้ประเมินภายนอกแบ่งเป็น 2 ด้านคือ 1. ด้านสภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ด้านปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อเสนอในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละด้าน

ประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์และแผน การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารและจัดการ การเงินและงบประมาณ และระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

5.1.1 สภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า

5.1.1.1 การกำหนดยุทธศาสตร์และแผน ทุกกลุ่มโดยเฉลี่ยเห็นว่าปฏิบัติในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ นโยบายและกลยุทธ์ แผนการดำเนินการตามแผน และการประเมินแผน ผู้บริหารเห็นว่าด้านย่อยที่ปฏิบัติได้ดีคือ มีการกำหนดปรัชญา วัฒนธรรม วิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมิน และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมิน ส่วนด้านย่อยตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และมีการคำนวณร้อยละของตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดผู้บริหารและผู้ประเมินภายนอกเห็นสอดคล้องกันว่าปฏิบัติดีพอใช้ด้านย่อยนอกนั้นทั้งสามกลุ่มเห็นว่าปฏิบัติได้ระดับดี

5.1.1.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสามกลุ่มเห็นว่าปฏิบัติได้ดีทุกด้าน ผู้บริหารเห็นว่าด้านย่อยปฏิบัติได้ดีมากจำนวนมาก ได้แก่ มีการกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยประเมิน ของพนักงาน และของผู้ประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสม มีเอกสาร สมศ. และข้อมูลย้อนกลับของโรงเรียนเกี่ยวกับการประเมินผู้ประเมินและหน่วยประเมินเก็บไว้อย่างเป็นระบบมีแผนพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินมีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการปฏิบัติงานมีการทำข้อเสนอขอรับการจัดจ้างจาก สมศ. มีแผนการประเมินโรงเรียนแต่ละรอบส่ง สมศ. และ มีการประเมินโรงเรียนตามแผนที่กำหนดซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสมปฏิบัติได้ระดับพอใช้เท่านั้นผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติได้ระดับพอใช้ได้แก่มีการบันทึกข้อเสนอแนะ/ข้อร้องเรียนจากผู้ปฏิบัติงานและจากโรงเรียนโดยจัดไว้เป็นระบบสามารถใช้ประโยชน์ได้และมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงาน ส่วนผู้ประเมินภายนอกเห็นว่าปฏิบัติได้ระดับพอใช้ได้แก่มีการประเมินผู้ประเมินรายบุคคล นอกนั้นทั้งสามกลุ่มเห็นว่าปฏิบัติได้ระดับดี

5.1.1.3 การบริหารและจัดการ ทั้งสามกลุ่มเห็นว่าปฏิบัติได้โดยเฉลี่ยระดับดี แต่ด้านที่ทั้งผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติได้พอใช้คือด้านผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติได้พอใช้คือด้านผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมินผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านย่อยปฏิบัติได้พอใช้ได้แก่มีการดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ ซึ่งตรงข้ามกับผู้บริหารที่เห็นว่าปฏิบัติระดับดีมาก ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านย่อยปฏิบัติได้พอใช้อีกได้แก่มีระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านย่อยปฏิบัติได้พอใช้อีกได้แก่คณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติได้ระดับน้อยได้แก่คณะกรรมการ

มีการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมินและคณะกรรมการมีความรับผิดชอบ ต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติระดับดีมากซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหาร ได้แก่มีระบบการบริหารจัดการกับผู้ที่มีการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามข้อตกลงและมีรายละเอียด ของงานแต่ละหน้าที่และคุณลักษณะหลักของบุคคลในแต่ละหน้าที่ ผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติระดับดี มากอีกได้แก่ มีแผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากร มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรตามแผนมี สถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการบริหารและจัดการมีระบบฐานข้อมูลด้านการบริหารและจัดการมี โครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนและมีประสิทธิภาพและมี เว็บไซต์ที่มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน นอกนั้นทุกกลุ่มเห็นว่าปฏิบัติระดับดี

5.1.1.4 การเงินและงบประมาณผู้บริหารและผู้ประเมินภายนอกเห็นสอดคล้องกันว่า ด้านนี้และทุกด้านย่อยปฏิบัติในระดับดีซึ่งตรงข้ามกับผู้เชี่ยวชาญที่เห็นว่าด้านนี้และทุกด้านย่อย ปฏิบัติในระดับพอใช้ ยกเว้นด้านย่อยมีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณปฏิบัติระดับ น้อย แต่ยังไม่เห็นหน่วยประเมินใดปฏิบัติได้ระดับดีมากในเรื่องมีการติดตามและประเมินผลการใช้ งบประมาณและมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ

5.1.1.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ ทุกกลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าด้านนี้และทุก ด้านย่อยปฏิบัติในระดับดี ยกเว้นผู้บริหารเห็นว่ามีความรู้ปฏิบัติในการประกันคุณภาพการประเมิน ภายในหน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับพอใช้ แต่ยังไม่เห็นหน่วยประเมินปฏิบัติระดับดีในเรื่องมีการ ประเมินและพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน

5.1.2 ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

5.1.2.1 การกำหนดทิศทางและแผน ทั้งผู้บริหารและผู้ประเมินภายนอกเห็นว่าปฏิบัติ ระดับพอใช้ 2 ด้านย่อย คือ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมีการคำนวณร้อยละ ของตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด หน่วยประเมินไม่เป็นอิสระเพราะขึ้นอยู่กับ การจัดจ้างของ สมศ. เพียงหน่วยงานเดียว ถ้าไม่ได้รับการจัดจ้างตามแผนที่หน่วยประเมินกำหนด ไว้ก็ไม่มีการประเมินมาใช้ในการดำเนินงานตามแผน

5.1.2.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านย่อยที่ ปฏิบัติในระดับพอใช้ได้แก่มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสมมี การบันทึกข้อเสนอแนะ/ข้อร้องเรียนจากผู้ปฏิบัติงานและจากโรงเรียนโดยจัดไว้เป็นระบบสามารถ ใช้ประโยชน์ได้ มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานผู้ประเมินภายนอกเห็นว่าปฏิบัติ พอใช้คือมีการประเมินผู้ประเมินรายบุคคล

ทิศทางและแผนไม่แน่นอนเพราะการดำเนินงานจากโครงการจัดจ้างของสมศ.ไม่แน่นอน การกำหนดทิศทางไม่เป็นอิสระขึ้นอยู่กับสมศ.เป็นผู้กำหนดซึ่งหน่วยประเมินวางแผนพัฒนาคุณภาพได้ยาก การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาบางแห่งไม่ส่งงานประกันคุณภาพภายในให้ศึกษาล่วงหน้าผู้ประเมินจึงวางแผนก่อนออกทำการประเมินไม่ได้ สถานศึกษาบางแห่งไม่ได้ทำประกันคุณภาพภายในของตนเองอย่างแท้จริง การประเมินภายนอกตามสภาพจริงจึงไม่ใช่เป็นการยืนยันข้อมูลจาก การประเมินตนเอง (SAR) กระทรวงศึกษาธิการควรกำกับดูแลให้ การประเมินตนเอง (SAR) มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ผู้ประเมินบางกลุ่มส่งงานไม่ทันกำหนด ทำให้หน่วยประเมินถูกปรับเงิน และถูกตัดคะแนนตามสัญญาที่ทำกับ สมศ. ผู้ประเมินบางคนไม่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำงานภายใต้เวลาที่จำกัดทำให้ส่งงานล่าช้า การสอบต่ออายุ บัณฑิตสอบผ่านจำนวนน้อย การบริหารจัดการ มีปัญหาเนื่องจากรายได้ไม่แน่นอน ขาดเงินทุนงบประมาณการสนับสนุนการพัฒนาผู้ประเมินจึงไม่ต่อเนื่อง รายได้จากการประเมินงวดที่ 2 ล่าช้า การประกันคุณภาพหน่วยประเมิน มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดย สมศ.ไม่สอดคล้องกับการบริหารงานของหน่วยประเมิน

5.1.2.3 หน่วยประเมินภายนอกวางแผนการพัฒนาได้ยาก ขาดเงินงบประมาณสนับสนุน การทำแผนประมวลจัดจ้างล่วงหน้าเป็นเวลานาน ผู้ประเมินที่มีอายุมากบางท่านป่วยกระทันหันไม่สามารถทำการประเมินได้

5.1.2.4 ผู้ประเมินบางกลุ่มที่ประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งงานล่าช้าทำให้ผู้ประเมิน อภิमानภายใน ผู้ประเมินอภิमानภายนอก ต้องพลอยส่งงานล่าช้าไปด้วย เมื่อหน่วยประเมินส่งงานไม่ทันตามสัญญา ต้องถูกตัดเงินและถูกตัดคะแนน

ปัญหาของการจัดการผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ประเมินบางคนไม่ชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มีปัญหาการทำรายงาน สถานศึกษาบางแห่งส่งรายงานประเมินตนเองล่าช้า หรือบางแห่งไม่ส่งเลย ทำให้ผู้ประเมินไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าในการเก็บข้อมูล สถานศึกษาบางแห่งไม่ได้ทำรายงานประเมินตนเองไป ขอลอกเลียนจากสถานศึกษาอื่น การประเมินภายนอกตามสภาพจริงจึงไม่ใช่เป็นการยืนยันรายงาน ประเมินตนเอง (SAR) ผู้ประเมินภายนอกต้องไปเก็บข้อมูลใหม่เกือบทั้งหมด ทำให้การส่งงานล่าช้า ไม่ทันเวลาตามสัญญากับ สมศ.

ปัญหาของการจัดการแผนการดำเนินงาน

แผนของหน่วยประเมินสามารถปฏิบัติได้ค่าเฉลี่ยต่ำเพราะขึ้นอยู่กับนโยบายของสมศ. งานที่ได้รับจาก สมศ. ไม่แน่นอนและไม่ต่อเนื่อง ทำให้การวางแผนกำหนดทิศทางลำบาก แผนการดำเนินงานขาดงบประมาณสนับสนุน เพราะหน่วยประเมินมีรายได้ทางเดียวจากการประเมินการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อเดียวของ สมศ. คือ ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2.1 การกำหนดทิศทางและแผน ต้องศึกษาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลักอย่างละเอียด โดยเฉพาะกฎเกณฑ์และคำสั่งของ สมศ. กำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระบบการสรรหาและคัดเลือกผู้ประเมิน มีการประเมินผู้ประเมินรายบุคคล

5.2.2 การบริหารและจัดการ ประเมินและพัฒนาทักษะความสามารถของผู้บริหาร ทำระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกบุคลากร

5.2.3 การเงินและงบประมาณ มีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณ มีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ

5.2.4 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ มีบุคลากรและคณะกรรมการรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในหน่วยประเมิน จัดสรรงบประมาณของหน่วยประเมินเพื่อสนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของหน่วยประเมินภายนอก

สรุปข้อเสนอแนะ สมศ.ควรเปิดโอกาสให้หน่วยประเมินมีส่วนร่วมมากขึ้นผู้ประเมินควรถูกพัฒนาให้เป็นมืออาชีพหน่วยประเมินต้องมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน มีระบบสรรหาและคัดเลือกผู้ประเมิน มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสมชมเชยผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิ มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมินมีการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน

5.3 อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาจากการวิจัยนี้ส่วนใหญ่ตรงกับ สมศ. หน้าที่ของหน่วยประเมินภายนอกประกอบด้วย การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส และประเมินตามหลักฐาน/ข้อมูลตามสภาพจริง มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ และประสานงานกับสถานศึกษาในลักษณะกัลยาณมิตร/มากกว่ากำกับควบคุม การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

5.3.1 สภาพของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือกลุ่มผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประเมินภายนอกของหน่วยประเมินภายนอกเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติในระดับดี เนื่องจากหน่วยประเมินที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหน่วยประเมินที่มีคุณภาพและได้รับการพิจารณาจัดจ้างจาก สมศ. มีเพียงหน่วยประเมินเดียวที่ไม่ได้รับการพิจารณาจัดจ้างในปีการศึกษา 2553 แบ่งเป็น 5 ด้านดังนี้

5.3.1.1 การกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการและการประเมินของหน่วยประเมินกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าทั้ง 3 ด้านย่อยได้แก่ทิศทาง นโยบายและกลยุทธ์ แผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีและในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี เนื่องจากผู้ประเมินภายนอกไม่ได้ปฏิบัติงานทุกวันเป็นประจำที่หน่วยประเมิน หน่วยประเมินจึงต้องกำหนดทิศทางของหน่วยที่ชัดเจนให้ผู้ประเมินภายนอก และบุคลากรเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ (ทองอยู่ แก้วไพเราะและคณะ 2548)

5.3.1.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าทั้ง 3 ด้านย่อยได้แก่ทรัพยากรบุคคล ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการปฏิบัติงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีและในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี เนื่องจากการประเมินสถานศึกษาเป็นงานหลักของหน่วยประเมิน หน่วยประเมินที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการพิจารณาจัดจ้างจาก สมศ. ซึ่งต้องได้รับการประเมินและได้รับคะแนนสูงสุด

5.3.1.3 การบริหารและจัดการ มี 5 ด้านย่อยได้แก่ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน ผู้บริหาร บุคลากรสนับสนุนการบริหารและจัดการ ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการบริหารและจัดการ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับดี 3 ด้านย่อยได้แก่บุคลากรสนับสนุนการบริหารและจัดการ ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการบริหารและจัดการแต่เห็นไม่สอดคล้องกัน 2 ด้านย่อยได้แก่ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน และผู้บริหารซึ่งผู้ประเมินภายนอกเห็นว่าปฏิบัติดี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติพอใช้ กลุ่มผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมินอยู่ระดับดีแต่ปฏิบัติเกี่ยวกับผู้บริหารยังอยู่ระดับ

พอใช้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมาจากห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัดซึ่งมีข้อบังคับต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่างกัน

5.3.1.4 การเงินและงบประมาณ มี 1 ด้านย่อยคือมีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ประเมินภายนอกเห็นสอดคล้องกันว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าปฏิบัติระดับพอใช้ เนื่องจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เป็นผู้ประเมินอกภายนอกในจังหวัดหวังที่จะให้มีการพัฒนาหน่วยประเมินตามแผน

5.3.1.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าทั้ง 3 ด้านย่อยได้แก่ทรัพยากรบุคคลด้านการประกันคุณภาพ ปัจจัยเกื้อหนุน และกระบวนการประกันคุณภาพมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีและในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีเนื่องจากหน่วยประเมินได้รับการประเมินมาตรฐานจาก สมศ.

5.3.2 ปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า

5.3.2.1 การกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการและการประเมินของหน่วยประเมิน ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับดีแต่ผู้บริหารเห็นว่ายังมีปัญหาเรื่องความไม่มีอิสระในการกำหนดทิศทางและแผนของหน่วย การดำเนินงานตามแผนทำได้ยากถ้าไม่ได้รับการจัดจ้างทำให้ตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดและมีการคำนวณร้อยละของตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดปฏิบัติได้ระดับพอใช้เท่านั้น เนื่องจากการได้รับงานจาก สมศ. ไม่สม่ำเสมอและไม่สอดคล้องกับแผนของหน่วยประเมิน

5.3.2.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับดีแต่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าผู้จัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสมปฏิบัติได้ระดับพอใช้และกลุ่มผู้ประเมินภายนอกเห็นว่า การประเมินผู้ประเมินรายบุคคลปฏิบัติได้ระดับพอใช้ เนื่องจากผู้ประเมินภายนอกส่วนใหญ่เป็นข้าราชการเกษียณและหรือทำงานอิสระ และอยู่ไกลหน่วยประเมินทำให้มีปัญหาดังกล่าว

5.3.2.3 การบริหารและจัดการกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับดี แต่เห็นไม่สอดคล้องกันในด้านย่อยและเป็นปัญหาคือ การแต่งตั้งและถอดถอนคณะกรรมการ โดยผู้ถือหุ้นผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน การตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของบริษัท โดยผู้ถือหุ้น การชดเชยผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิ การดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ คณะกรรมการมีการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมิน คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือ

หุ่นคณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ ระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร และบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งผู้ถือหุ้นจำนวนน้อย มีเพียง 2 หน่วยประเมินที่เป็นบริษัทจำกัดซึ่งมีผู้ถือหุ้นจำนวนมากการดำเนินการเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นจึงเป็นงานใหญ่ที่ไม่สัมพันธ์กับการได้งาน

5.3.2.4 การเงินและงบประมาณ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นต่างจากกลุ่มอื่นว่าทุกด้านย่อยปฏิบัติได้ระดับพอใช้ได้แก่ มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน มีการจัดสรรทรัพยากรให้แต่ละโครงการ/กิจกรรมโดยคำนึงถึงการลงทุนและผลตอบแทน มีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายในมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณและมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณและเห็นว่าการปฏิบัติได้ระดับน้อยคือการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ เนื่องจากหน่วยประเมินส่วนใหญ่เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งเจ้าของดำเนินการเอง

5.3.2.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับดีแต่กลุ่มผู้บริหารเห็นว่า มีคู่มือปฏิบัติในการประกันคุณภาพการประเมินภายในหน่วยประเมินปฏิบัติได้ระดับพอใช้เท่านั้น สอดคล้องกับความเป็นองค์กรที่ต้องมีคู่มือในการสื่อสารกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5.3.3 ข้อเสนอในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสรุปดังนี้

5.3.3.1 การกำหนดทิศทาง แผน การดำเนินการและการประเมิน สมศ.ควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนและไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยเพื่อหน่วยประเมินจะได้จัดกระทำ/พัฒนาตัวบ่งชี้ของแผนให้สมบูรณ์ ตัวบ่งชี้ของแผนเป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยประเมิน

5.3.3.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาผู้ประเมินภายนอกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและมีบทลงโทษและรางวัล สอดคล้องกับการบริหารบุคลากรต้องมีการเสริมแรงและการลงโทษ

5.3.3.3 การบริหาร และจัดการ สมศ. ควรจัดระบบการจัดสรรงานให้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี เนื่องจากหน่วยประเมินมีวัตถุประสงค์เดียวจึงทำให้ไม่สามารถรับงานอื่นได้ต้องรับจากสมศ. เท่านั้น

5.3.3.4 การเงินและงบประมาณ หน่วยประเมินควรได้รับงานสม่ำเสมอเพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการจัดระบบทางการเงินและงบประมาณเช่นเดียวกับข้อ 5.5.3.3

5.3.3.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ สมศ. ควรให้หน่วยประเมินมีส่วนร่วมร่วมกันกำหนดระบบและกลไกการประกันคุณภาพ เช่นการปรับปรุงมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ในการประเมินหน่วยประเมิน หน่วยประเมินภายนอกเป็นองค์กรเอกชนไม่ใช่หน่วยงานราชการมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ต้องแตกต่างจากหน่วยงานของรัฐหรือ สมศ.

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.4.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยประเมินภายนอก กำหนดนโยบาย แผน ดำเนินการ และประเมินแผนการพัฒนาคุณภาพของการจัดการหน่วยประเมิน โดยประยุกต์จาก ผลการวิจัยนี้

5.4.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือผู้ประเมินภายนอก และหน่วยประเมินภายนอก ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับ หน่วยประเมินภายนอกมากขึ้น

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

5.4.2.1 ควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพการจัดการของหน่วยประเมิน ภายนอกโดยเพิ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเช่น สำนักงานรับรองมาตรฐาน อภิปรายกลุ่ม และตอบ แบบสอบถาม

5.4.2.2 ควรศึกษาด้านของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาจัดจ้างจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา(องค์การมหาชน) สมศ. ควรแจ้งนโยบายทิศทางการดำเนินงานให้หน่วยประเมิน เพื่อให้หน่วยประเมินกำหนดทิศทางที่เหมาะสม

5.4.2.3 สมศ./หน่วยประเมินควรพัฒนาผู้ประเมินอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง สมศ. ควร จัดระบบจัดสรรงานให้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี ควรมีระยะเวลาจ่ายเงินที่แน่นอนและเร็วกว่านี้ ควรให้ หน่วยประเมินมีส่วนร่วมในการปรับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ในการประเมินหน่วยประเมิน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับเป็นกฎหมาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ทองอยู่ แก้วไทรสะและคณะ. (2548). มาตรฐานและรูปแบบการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). การวิจัยสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วัลลีย์ ศรีรัตน์. (2548). รวมบทความวิจัยด้านการประเมินผลและพัฒนาศึกษา

(พ.ศ. 2547 – 2548). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ศิริชาติ วงษ์ใหญ่. (2548). รวมบทความวิจัยด้านการประเมินผลและพัฒนาศึกษา

(พ.ศ. 2547 – 2548). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุนีย์ บุญทิม. (2548). รวมบทความวิจัยด้านการประเมินผลและพัฒนาศึกษา

(พ.ศ. 2547 – 2548). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). **หลักเกณฑ์**

และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง

(พ.ศ. 2549 – 2553). กรุงเทพฯ.

วิทยานิพนธ์

- ขนิษฐา ยารวง. (2544). การวิเคราะห์กลุ่มผู้ประเมินที่เหมาะสมในการประเมินคุณภาพโรงเรียน
ประถมศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนิตา เจริญรวย. (2548). คุณลักษณะและวิธีการที่พึงประสงค์ในการกำหนดผู้ประเมินภายนอก
สำหรับตรวจสอบ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549).
รูปแบบกัลยาณมิตรประเมิน. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2550. จาก
<http://www.onesqa.or.th/th/profile/index.php?SystemMenuID=1&SystemModuleKey>
- Floit, Daryl J. (2000). **The effects of the quality assurance external review on Illinois school reform Dissertation.** สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2550, จาก
http://www.cs.su.ac.th/~prawim/doc/Jutharat_CHAPTER%202.doc
- Keni L. Briggs&Pricila Wholstetter. (2006). **School-based management.** สืบค้นเมื่อ
2 ธันวาคม 2549, จาก www.rdc.udel.edu/pb9601.html
- Preskill and Caracelli, V. (2003). Current and Developing Conceptions of Use : Evaluation Use
TIG Survey Result. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2549, จาก www.web1.epnet.com

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

BSI Quality Assurance. (1990). **Guidance Notes on the Application of BS EN ISO 9001 for Quality Management Systems in Education and Training.**

Bugg Andrew. (2000). **Quality Assurance and Improvement Planning in Illinois High Schools Dissertation.** Educational Administration, Illinois University. USA.

Education Review Office, New Zealand. (2000). **Manual of Standard Procedures Conduct of Reviews.** Wellington.

Freeman R. (1997). **Quality Assurance in Training and Education.**
London : Kogan page Ltd.

Joseph P. Atria. (1999). **The Effect of the Illinois Quality Assurance and Improvement Planning Process on Chicago Publics school Attitudes toward school improvement. Dissertation.** Educational Administration, Illinois University. USA.

Ministry of University Affairs. (2001). **QA@MUA.THAILAND.** Bangkok : Kuruspa Press.

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประเมินอภิมาน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประเมินอภิมานภายใน
เรื่อง การจัดการหน่วยประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
คำชี้แจง

- วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้เพื่อศึกษาสภาพการจัดการของหน่วยประเมินด้านคุณภาพของหน่วยประเมิน คุณภาพของผู้ประเมินภายนอก และแผนการดำเนินงานสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป
- โปรดสัมภาษณ์ผู้ประเมินอภิมานหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกตามประเด็นคำถามต่อไปนี้ แล้วเขียนคำตอบของผู้บริหารลงในช่องว่างที่เว้นไว้

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....นามสกุล.....หน่วยประเมินภายนอกชื่อ.....
.....สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....
พ.ศ. ....สถานที่..... ผู้สัมภาษณ์ชื่อ.....
.....นามสกุล.....

ขอขอบคุณที่ท่านกรุณาให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ข้าพเจ้าในวันนี้ข้าพเจ้ากำลังทำวิจัยเรื่องการจัดการหน่วยประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อศึกษาสภาพ การจัดการของหน่วยประเมินด้านคุณภาพของหน่วยประเมินคุณภาพของผู้ประเมินภายนอก และแผนการดำเนินงานสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

โปรดตอบทุกข้อตามความจริงและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะได้รับการวิเคราะห์โดยภาพรวมเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการวิจัยเท่านั้นจึงไม่กระทบต่อตัวท่านและหน่วยประเมินของท่านแต่ประการใด

- ทำไมท่านจึงเลือกเป็นผู้ประเมินอภิมานภายในของหน่วยประเมินภายนอกนี้

.....
.....

- ท่านชอบอะไรมากที่สุดเกี่ยวกับงานนี้ และเพราะเหตุใด

.....
.....

เหตุผล

.....
.....

3. ท่านชอบอะไรน้อยที่สุดเกี่ยวกับงานนี้ และเพราะเหตุใด

.....
.....

เหตุผล

.....
.....

4. ท่านมีประสบการณ์การตรวจอ่านรายงานการประเมินภายนอกทั้งสิ้นกี่โรงเรียน

.....
.....

เหตุผล

.....
.....

5. ท่านตรวจอ่านรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างถูกต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่ สมศ.
กำหนดเพียงใด เพราะเหตุใด

5.1 ดีมาก

5.2 ดี

5.3 พอใช้

5.4 ควร

ปรับปรุง

เหตุผล

.....
.....

6. รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ท่านตรวจอ่านโดยเฉลี่ยมีคุณภาพและมาตรฐาน
ระดับใด

6.1 ดีมาก

6.2 ดี

6.3 พอใช้

6.4 ควร

ปรับปรุง

เหตุผล

.....
.....

.....
7. ผู้ประเมินอภิमानภายในของหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกโดยเฉลี่ยมีคุณภาพระดับใด

7.1 ดีมาก

7.2 ดี

7.3 พอใช้

7.4 ควร

ปรับปรุง

เหตุผล

.....
.....
อัตราส่วนของผู้ประเมินภายนอกต่อผู้ประเมินอภิमानภายในของหน่วย 1 คน คือ.....

8. หน่วยประเมินภายนอกบริหารจัดการงานการตรวจอ่านรายงานการประเมินอย่างไร

8.1 การวางแผน

8.2 การดำเนินการตามแผน

8.3 การกำกับ ติดตาม

8.4 การประเมิน

8.5 การนำผลการประเมินมาใช้

8.6 อื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....
9. คุณภาพของการอภิमानภายในของหน่วยประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ระดับใด เพราะเหตุใด

10.1 ดีมาก

10.2 ดี

10.3 พอใช้

10.4

ควรปรับปรุง

เหตุผล
.....
.....

10. จุดเด่นของประเมินอภิमानภายในของหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกนี้ เพราะเหตุใด

เหตุผล
.....
.....

11. จุดที่ควรพัฒนาของประเมินอภิमानภายในของหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกนี้ เพราะเหตุใด

เหตุผล
.....
.....

12. ข้อเสนอแนะ

เหตุผล
.....
.....

ในฐานะที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ข้าพเจ้าอนุญาตให้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และข้าพเจ้าขอรับรอง
ว่าเป็นผู้ให้สารสนเทศนี้

ลงชื่อ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ

ร
ร
ร

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามผู้ประเมินภายนอก

แบบสอบถามผู้ประเมินภายนอก

เรื่อง การจัดการหน่วยประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑลสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยประเมินให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้ประเมินภายนอกสังกัดหน่วยประเมินที่ดำเนินงานกับหน่วยประเมินพิจารณาทบทุนการปฏิบัติงานของหน่วยประเมินที่ผ่านมา
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน จำนวน 9 หน้า ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอก และส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ
3. ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและหน่วยประเมิน โปรดเติมคำ/ข้อความ/ตัวเลขในช่องว่างที่เว้นไว้และหรือขีดถูก (/) หน้าข้อความที่ตรงกับความจริงหรือความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด
4. ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอก โปรดให้คะแนนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการหน่วยประเมินของท่านให้ทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องระดับการปฏิบัติว่าได้มีการปฏิบัติในแต่ละเรื่องหรือไม่ หากมีการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวให้คะแนนความคิดเห็นว่าการปฏิบัติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด โดยให้คะแนน 0, 1, 2, 3, 4, 5 และ Na. ซึ่งแต่ละหมายเลขและตัวอักษรมีความหมายดังนี้

คะแนน	ระดับ	ความหมาย
5	ดีมาก	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หรือ ปฏิบัติได้มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 91 ของงาน
4	ดี	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 71-90 ของงาน
3	พอใช้	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 51-70 ของงาน
2	น้อย	มีการปฏิบัติแต่ต้องปรับปรุงค่อนข้างมาก หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 31-50 ของงาน
1	น้อยมาก	มีการปฏิบัติแต่ต้องปรับปรุงมาก หรือ ปฏิบัติได้น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30 ของงาน
0	ไม่ปฏิบัติ	ไม่มีการปฏิบัติ
Na.	ไม่ประเมิน	ไม่สามารถตอบได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล หรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในหัวข้อนั้น ๆ (not applicable or not available)

5. ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ โปรดเขียนความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการหน่วยประเมินของท่านและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการหน่วยประเมิน
6. โปรดตอบทุกข้อตามความจริงและตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะได้รับการวิเคราะห์โดยภาพรวมเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการวิจัยท่านนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านและหน่วยประเมินของท่านแต่ประการใด

ขอขอบคุณที่ให้ความกรุณาอย่างดียิ่งมาในโอกาสนี้

นายเรืองฤทธิ์ ภูเดช

นักศึกษาศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ชาย
- หญิง

2. อายุ.....ปี

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- ปริญญาเอก

5. สังกัดหน่วยประเมินที่เป็นนิติบุคคลประเภท

- ห้างหุ้นส่วนจำกัด
- ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
- บริษัทจำกัด
- สมาคม
- มูลนิธิ
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6. ที่ตั้งของหน่วยประเมิน

- กรุงเทพมหานคร
- จังหวัดนนทบุรี
- จังหวัดสมุทรสาคร

7. ตำแหน่งในหน่วยประเมิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ผู้ถือหุ้น
- กรรมการ
- ผู้บริหารหน่วยประเมิน
- พนักงาน
- ผู้ประเมินภายนอก
- ผู้ประเมินอภิมานภายใน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....ปี.....เดือน

ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอก

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
ทิศทาง แผน การดำเนินการ และการประเมินแผน							
ทิศทาง							
1. มีการศึกษาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลัก							
2. มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยประเมิน							
3. มีการกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ การกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมิน							
4. มีการเผยแพร่ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ การกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมินให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจ							
นโยบายและกลยุทธ์							
5. มีการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมิน							
6. มีการเผยแพร่ นโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมินให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจ							
แผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินแผน							
7. มีการจัดทำแผนระยะ 3-5 ปีที่สอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยประเมิน							
8. มีการกระจายกลยุทธ์ไปสู่โครงการ/กิจกรรม พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ และเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว							
9. มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับการกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยประเมิน							
10. มีการติดตามและประเมินแผนปฏิบัติการประจำปี							
11. มีการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี							
12. มีการทบทวนหลังการทำงานตามโครงการ/กิจกรรม							
13. มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามที่โครงการ/กิจกรรมกำหนด							

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
14.มีการรวบรวมข้อมูลของตัวบ่งชี้ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด							
15.ตัวบ่งชี้ความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด							
16.มีการคำนวณร้อยละของตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด							
17.มีการประเมินและรายงานผลการประเมินแผนปฏิบัติการประจำปี							
18.มีการนำผลการปฏิบัติงานมาทบทวนเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิมหรือหน่วยประเมินอื่นและวางแผนพัฒนาการดำเนินงานในรอบต่อไป							
การดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน							
ทรัพยากรบุคคล							
19.มีระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกผู้ประเมิน							
20. มีการกำหนดคุณสมบัติและภาระงานของผู้ประเมิน							
21.มีการกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยประเมิน ของพนักงาน และของผู้ประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร							
22. มีระบบการสรรหา และคัดเลือกผู้ประเมิน							
23.มีการบันทึกการปฏิบัติของผู้ประเมินที่ไม่เป็นไปตามจรรยาบรรณ							
24.มีการจัดการผู้ประเมินที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความเหมาะสม							
25.มีการประเมินผู้ประเมินรายบุคคล							
26.มีการประเมินผลการปฏิบัติงานและนำผลไปวางแผนปฏิบัติการแก้ไข/ปรับปรุงพัฒนาผลการทำงาน							
27.มีเอกสาร สมศ. และข้อมูลย้อนกลับของโรงเรียนเกี่ยวกับการประเมินผู้ประเมินและหน่วยประเมินเก็บไว้อย่างเป็นระบบ							
28.มีการทบทวนหลังการทำงานการประเมินแต่ละรอบ							

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
29.มีการบันทึกข้อเสนอแนะ/ข้อร้องเรียนจากผู้ปฏิบัติงาน และจากโรงเรียน โดยจัดไว้เป็นระบบสามารถใช้ประโยชน์ได้							
30. มีแผนพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมิน							
31. มีการพัฒนาความสามารถของผู้ประเมินตามแผน							
ปัจจัยเกื้อหนุน							
32. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงาน							
33. มีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการปฏิบัติงาน							
34. มีระบบฐานข้อมูล							
35. มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน							
กระบวนการปฏิบัติงาน							
36.มีการทำข้อเสนอขอรับการจัดจ้างจาก สมศ.							
37.มีแผนการประเมินโรงเรียนแต่ละรอบส่ง สมศ.							
38.มีการกำหนดแผนการประเมินโรงเรียนแต่ละโรง ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร							
39.มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบสอดคล้องกับ สมรรถนะของผู้ประเมินในทีม							
40.มีการประเมินโรงเรียนตามแผนที่กำหนด							
41.มีการส่งรายงานการประเมินให้โรงเรียนและ สมศ. ภายในกำหนด							
42.มีรายงานการประเมินที่ สมศ. รับรองโดยไม่มีการแก้ไข							
43.มีสถานศึกษาที่นำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไป จัดทำแผนปฏิบัติการ							
44. มีการวางแผนดำเนินการสอดคล้องกับภารกิจของ หน่วยประเมิน							
45. มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนด							
46. มีการประเมินผลการดำเนินการ							
47.มีขั้นตอนของกระบวนการทำงานและผู้รับผิดชอบ							

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
ตั้งแต่เริ่มรับงานจนส่งงานให้ สมศ. เป็นลายลักษณ์อักษร							
48. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินการ							
การบริหารและจัดการ							
ผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน							
49. มีการรักษาสิทธิของผู้ถือหุ้นทุกประการ							
50. มีการปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม							
51. มีการดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง							
52. มีการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ							
53. มีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับบริษัทอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และโปร่งใสผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ							
54. คณะกรรมการมีการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยประเมิน							
55. คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น							
56. คณะกรรมการเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ							
ผู้บริหาร							
57. มีระเบียบปฏิบัติในการได้มาซึ่งผู้บริหาร							
58. มีการประเมินและพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้บริหาร							
บุคลากรสนับสนุนการบริหารและจัดการ							
59. มีระเบียบปฏิบัติในการรับสมัครและคัดเลือกบุคลากร							
60. มีการกำหนดคุณสมบัติและภาระงานของบุคลากร							
61. มีการประเมินบุคลากรรายบุคคล							

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
62.มีระบบการบริหารจัดการกับผู้ที่มีการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามข้อตกลง							
63.มีแผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากร							
64. มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรตามแผน							
65.มีการจัดสรรผลตอบแทน/ยกย่องเชิดชูเกียรติที่สอดคล้องกับผลการปฏิบัติงาน เป็นที่ยอมรับร่วมกัน							
ปัจจัยเกื้อหนุน							
66. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารและการจัดการ							
67. มีสถานที่และครุภัณฑ์สำหรับการบริหารและการจัดการ							
68.. มีระบบฐานข้อมูลด้านการบริหารและการจัดการ							
กระบวนการการบริหารและการจัดการ							
69. มีนโยบายการบริหารหน่วยประเมินที่ชัดเจน							
70. มีโครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนและมีประสิทธิภาพ							
71.มีระบบการสรรหา คัดเลือกผู้ประเมินและบุคลากรเข้างานตามโครงสร้าง							
72.มีรายละเอียดของงานแต่ละหน้าที่และคุณลักษณะหลักของบุคคลในแต่ละหน้าที่							
73.มีความสอดคล้องระหว่างกรอบหมายงานกับสมรรถนะของบุคคล							
74.มีการสื่อสารภายในหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล							
75.มีคู่มือปฏิบัติงานสำหรับทุกฝ่าย							
76. มีเว็บไซต์ที่มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน							
77. มีหลายช่องทางในการสื่อสารข้อเสนอแนะของหน่วยประเมินสู่ผู้เกี่ยวข้อง							
78. บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร							
79. มีการดูแลบุคลากรอย่างเหมาะสม							

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
80. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอ							
81. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารและจัดการ							
82. มีการประเมินผลการบริหาร							
83. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการบริหารและจัดการ							
การเงินและงบประมาณ							
มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน							
84. มีการจัดสรรงบประมาณตามแผนดำเนินการของหน่วยประเมิน							
85. มีการจัดสรรทรัพยากรให้แต่ละ โครงการ/กิจกรรมโดยคำนึงถึงการลงทุนและผลตอบแทน							
86. มีระบบบัญชีและการตรวจสอบภายใน							
87. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเงินและงบประมาณ							
88. มีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ							
89. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ							
ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ							
ทรัพยากรบุคคลด้านการประกันคุณภาพ							
90. มีบุคลากรและคณะกรรมการรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในหน่วยประเมิน							
91. มีการประเมินและพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพภายใน							
ปัจจัยเกื้อหนุน							
92. มีการจัดสรรงบประมาณของหน่วยประเมินเพื่อ							

รายการปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ						
	5	4	3	2	1	0	Na.
	ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ประเมิน
สนับสนุนการประกันคุณภาพภายใน							
93. มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ							
กระบวนการประกันคุณภาพ							
94. มีการวางแผนปฏิบัติการด้านการประกันคุณภาพ							
95. มีคู่มือปฏิบัติในการประกันคุณภาพการประเมินภายใน หน่วยประเมิน							
96. มีการทำรายงานการประเมินตนเองของหน่วยประเมิน							
97. มีการประกันคุณภาพภายในตามแผนที่กำหนด							
98. มีการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน							
99. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการประกันคุณภาพ ภายใน							

ภาคผนวก ค

แบบบันทึกการอภิปรายกลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ

แบบบันทึกการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) เฉพาะผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง การจัดการหน่วยประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลาเริ่ม..... เวลาสิ้นสุด..... รวมเวลา...

สถานที่อภิปราย.....

ลักษณะสถานที่.....

จำนวนผู้ร่วมสนทนา.....คน (ชาย.....หญิง.....)

ชื่อและข้อมูลส่วนบุคคล

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

10.....

ลักษณะพลวัตรของกลุ่ม.....

คำถามในการอภิปรายกลุ่ม

1. หน่วยประเมินภายนอกดำเนินการต่อไปนี้อย่างไร
  - 1.1 กำหนดทิศทาง
  - 1.2 กำหนดนโยบายและกลยุทธ์
  - 1.3 กำหนดแผนระยะสั้นและระยะยาว
  - 1.4 กำหนดแผนปฏิบัติการประจำปี
  - 1.5 ถ่ายทอดให้บุคลากรในหน่วยประเมินภายนอกนำสิ่งที่กำหนดดังกล่าวไปปฏิบัติ
2. หน่วยประเมินภายนอกประเมินแผนระยะสั้นและระยะยาว และแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างไร
3. หน่วยประเมินภายนอกดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่อไปนี้อย่างไร
  - 3.1 ด้านทรัพยากรบุคคล
  - 3.2 ปัจจัยเกื้อหนุน
  - 3.3 ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน
4. หน่วยประเมินภายนอกบริหารและจัดการในด้านต่อไปนี้อย่างไร
  - 4.1 ด้านผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกของหน่วยประเมิน
  - 4.2 ด้านผู้บริหาร
  - 4.3 ด้านบุคลากรสนับสนุนการบริหารและจัดการ
  - 4.4 ด้านปัจจัยเกื้อหนุน
  - 4.5 ด้านกระบวนการบริหารและจัดการ
5. หน่วยประเมินภายนอกดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและงบประมาณอย่างไร
6. หน่วยประเมินภายนอกดำเนินการเกี่ยวกับระบบและกลไกการประกันคุณภาพของหน่วยประเมินภายนอกในด้านต่อไปนี้อย่างไร
  - 6.1 ด้านทรัพยากรบุคคล
  - 6.2 ปัจจัยเกื้อหนุน
  - 6.3 ด้านกระบวนการประกันคุณภาพ

7. ท่านมีข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมอะไรบ้างในการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกในด้านต่อไปนี้

7.1 การกำหนดทิศทางและแผน การดำเนินการ และการประเมินแผนของหน่วยประเมินภายนอก

7.2 การดำเนินงานประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของหน่วยประเมินภายนอก

7.3 การบริหารและจัดการหน่วยประเมินภายนอก

7.4 การเงินและงบประมาณของหน่วยประเมินภายนอก

7.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพของหน่วยประเมินภายนอก

ภาคผนวก ง
ผลการหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
V1	362.9048	3210.6905	.8076	.	.9780
V2	363.0476	3228.5476	.7597	.	.9781
V3	363.0952	3209.0905	.8344	.	.9779
V4	362.9048	3202.3905	.8367	.	.9779
V5	363.0952	3220.2905	.7736	.	.9780
V6	362.9524	3208.6476	.8124	.	.9779
V7	363.0000	3215.4000	.7853	.	.9780
V8	363.0476	3220.5476	.7810	.	.9780
V9	362.9524	3218.3476	.7671	.	.9780
V10	363.0000	3214.8000	.8669	.	.9780
V11	363.0000	3223.6000	.7577	.	.9780
V12	363.2381	3215.1905	.7583	.	.9780
V13	363.1905	3231.2619	.7000	.	.9781
V14	363.0000	3223.0000	.7651	.	.9780
V15	363.4286	3236.3571	.6697	.	.9781
V16	363.1429	3215.3286	.7596	.	.9780
V17	363.0952	3229.4905	.6632	.	.9781
V18	363.0476	3213.7476	.7917	.	.9780
V19	362.9524	3223.3476	.7793	.	.9780
V20	363.0476	3219.9476	.7883	.	.9780
V21	362.9048	3221.0905	.8330	.	.9780
V22	363.0000	3214.9000	.7910	.	.9780
V23	362.9048	3226.5905	.7611	.	.9781
V24	363.1429	3222.5286	.7402	.	.9780
V25	363.2857	3200.4143	.8597	.	.9779
V26	363.0000	3212.1000	.8228	.	.9780
V27	363.0000	3233.9000	.7035	.	.9781
V28	363.0000	3226.7000	.7193	.	.9781
V29	362.9048	3225.1905	.6038	.	.9781
V30	362.9048	3219.7905	.7079	.	.9780
V31	362.9524	3225.8476	.7476	.	.9781
V32	363.0000	3221.5000	.7837	.	.9780
V33	362.9524	3221.2476	.7335	.	.9780
V34	362.9524	3232.2476	.6665	.	.9781
V35	362.8095	3229.9619	.7809	.	.9781
V36	362.7619	3230.4905	.8203	.	.9781
V37	362.9048	3227.5905	.7480	.	.9781
V38	362.9048	3218.0905	.6000	.	.9781
V39	362.8571	3227.6286	.6980	.	.9781
V40	362.9048	3225.4905	.6456	.	.9781
V41	362.9048	3226.1905	.6380	.	.9781
V42	363.0000	3246.5000	.4748	.	.9783

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
V43	362.8571	3234.0286	.6897	.	.9781
V44	362.8571	3236.8286	.6519	.	.9781
V45	363.0952	3224.0905	.6683	.	.9781
V46	362.9524	3235.3476	.6273	.	.9782
V47	362.9524	3241.6476	.6152	.	.9782
V48	363.1429	3231.5286	.7002	.	.9781
V49	363.1905	3224.9619	.7081	.	.9781
V50	363.0000	3221.5000	.6629	.	.9781
V51	362.9524	3215.1476	.8042	.	.9780
V52	363.0952	3201.1905	.8573	.	.9779
V53	363.0000	3207.0000	.8809	.	.9779
V54	363.1905	3217.6619	.7948	.	.9780
V55	363.0952	3208.8905	.8366	.	.9779
V56	363.1429	3218.6286	.7233	.	.9780
V57	362.9524	3208.7476	.8113	.	.9779
V58	363.3810	3248.1476	.3011	.	.9785
V59	363.2857	3254.5143	.3076	.	.9784
V60	363.2857	3202.0143	.8433	.	.9779
V61	363.0952	3220.7905	.7048	.	.9781
V62	363.0476	3216.6476	.7592	.	.9780
V63	363.0000	3215.4000	.7272	.	.9780
V64	363.0476	3210.4476	.7691	.	.9780
V65	363.2857	3217.6143	.7344	.	.9780
V66	363.0000	3229.5000	.6846	.	.9781
V67	363.0476	3219.5476	.7267	.	.9780
V68	362.9524	3236.3476	.6146	.	.9782
V69	363.0000	3216.7000	.7705	.	.9780
V70	361.5238	3232.4619	.0123	.	.9917
V71	363.0476	3221.8476	.7651	.	.9780
V72	362.8571	3231.0286	.7304	.	.9781
V73	363.0000	3239.5000	.6265	.	.9782
V74	362.7143	3227.3143	.9352	.	.9780
V75	363.0952	3214.5905	.7188	.	.9780
V76	362.8571	3226.2286	.7955	.	.9780
V77	362.8571	3220.9286	.8674	.	.9780
V78	363.2381	3203.0905	.7790	.	.9779
V79	362.9048	3212.4905	.8563	.	.9779
V80	362.9048	3221.0905	.8330	.	.9780
V81	362.9048	3221.1905	.8317	.	.9780
V82	363.0476	3218.9476	.8005	.	.9780
V83	363.0000	3244.0000	.5056	.	.9782
V84	362.9524	3221.4476	.8035	.	.9780

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
V85	363.0476	3210.2476	.8309	.	.9779
V86	363.0000	3210.1000	.8456	.	.9779
V87	363.0000	3199.6000	.8365	.	.9779
V88	363.1429	3208.6286	.7753	.	.9780
V89	363.1429	3207.0286	.7917	.	.9780
V90	363.0952	3197.4905	.8401	.	.9779
V91	362.9524	3218.6476	.7636	.	.9780
V92	363.3333	3185.0333	.8240	.	.9779
V93	362.9048	3201.4905	.8460	.	.9779
V94	362.9524	3214.2476	.8146	.	.9780
V95	363.3333	3245.8333	.3181	.	.9785
V96	363.0000	3211.5000	.8297	.	.9780
V97	362.9524	3210.7476	.8552	.	.9779
V98	363.0952	3211.7905	.8044	.	.9780
V99	363.1429	3208.0286	.6932	.	.9780

Reliability Coefficients 99 items

Alpha = .9784

Standardized item alpha = .9919

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาของหน่วยประเมินภายนอก	3.2 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยประเมินภายนอก
3.1.1 การกำหนดทิศทางและแผน	3.2.1 การกำหนดทิศทางและแผน
3.1.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.1.2 การประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3.1.3 การบริหารและจัดการ	3.1.3 การบริหารและจัดการ
3.1.4 การเงินและงบประมาณ	3.1.4 การเงินและงบประมาณ
3.1.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	3.1.5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ประสบการณ์การทำงาน

นายเรืองฤทธิ์ ภูเดช

พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต
(นบ.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กรรมการผู้จัดการบริษัทการประเมินการศึกษาจำกัด
ซึ่งเป็นหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานรับรองมาตรฐานและ

ประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ.

ตั้งอยู่เลขที่ 12/38 วิชันวิลล์ 4 ถนนสามัคคี 34

แขวงท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

พ.ศ. 2534 – 2544 ทนายความ สำนักกฎหมาย

ทนายความและธุรกิจ

ที่ปรึกษากฎหมายของสมาคมนักพากย์ภาพยนตร์

แห่งประเทศไทย